

INWENTARZ KULTU MARYJNEGO W DIECEZJI TARNOWSKIEJ

Historia kultu Najświętszej Maryi Panny stanowi jeden z bardzo zasadniczych problemów historyczno-kulturalnych. Niepodobna dzisiaj mówić i pisać o początkach oraz dziejach historii polskiej kultury bez uwzględniania osoby Maryi, która była osią wielu wydarzeń, natchnieniem różnorodnych osiągnięć religijnych, naukowych, kulturalnych i artystycznych narodu. Zagadnieniom mariologii poświęcono ostatnio sporo uwagi. Przeglądając jednak bibliografię prac maryjnych lat powojennych można zauważyć, że za mało i zbyt skrótowo traktowana jest historia kultu Matki Bożej. Kultu Maryi nie wystarczy traktować problematycznie i aktualizująco; należy podbudować go bardziej zasadniczo i źródłowo, by synteza mogła stać się bardziej gruntowna i oparta na prawdzie historycznej.

Na ostatnich zjazdach naukowych (np. na Zjeździe Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych, na Zjeździe Teologicznym) wystąpiono z szeregiem wniosków i uwag warunkujących powodzenie badań naukowych od stopnia użyteczności kościelnych zbiorów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych. Potrzebę tę akcentowano specjalnie w odniesieniu do badań nad historią kultu Matki Boskiej w Polsce. Powstały przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych może zdołać w części uczynić zadość życzeniom zainteresowanych badaczy i sprawi, że zbiory poszczególnych diecezji i zakonów w Polsce będą służyć owocniej badaniom naukowym.

Diecezja tarnowska zorganizowała i w pełni udostępniła zbiory sztuki kościelnej w swoim muzeum diecezjalnym. Muzeum to rozporządza inwentarzami, katalogami i fotografiami posiadanych zbiorów a także urządza stałe wystawy. Wszystkie eksponaty sztuki średniowiecznej tego najbogatszego w Polsce zbioru zostały w całości i poszczególnych fragmentach sfotografowane przez Państwowy Instytut Sztuki a zdjęcia te udostępniane są do badań naukowych w Tarnowie i Warszawie. W muzeum tym nie ma ani jednego eksponatu, który by nie mógł być w każdej chwili udostępniony zainteresowanym badaczom. Wspomniane muzeum, sprawując opiekę nad wszystkimi zabytkami na terenie diecezji tarnowskiej, przeprowadziło również pełną inwentaryzację z dokumentacją fotograficzną zabytków ruchomych klasztoru klarysek w Starym Sączu.

Państwowy Instytut Sztuki przygotowuje i stopniowo wydaje drukiem *Katalog zabytków* dla całego obszaru państwa. Nie ma potrzeby zdwajać roboty i kosztów. Katalogi te będą również inwentarzem zabytków kościelnych w Polsce. Jest jednak rzeczą jasną, że pewne zagadnienia historyczne, religijne, obyczajowe, literackie i społeczne łączą się z szerszymi pojętymi relikwiami kultury narodowej, bez względu na ich zabytkowy czy nawet artystyczny charak-

ter. Odnosi się to również do kultu maryjnego. Urządzający w Tarnowie wystawę zbiorów muzealnych jako tematu ikonograficznego¹ starali się uwzględnić również aktualny kult w diecezji opierający się na obiektach pozostających w poszczególnych parafiach. Zbieranie materiału do historii kultu Maryi na terenie diecezji przekroczyło potrzeby wystawy, urastając do osobnego samoistnego problemu zabytkowo-historycznego. Ogłoszenie wyników tych badań będzie przyczynkiem do historii kultu Maryjnego w Polsce. Myślę, że, gdyby wszystkie diecezje sporządziły i opublikowały podobne inwentarze, otrzymaliśmybyśmy bogaty i cenny materiał do wielu prac w tym zakresie.

W r. 1954 tematem kongregacji dekanalnych duchowieństwa diecezji tarnowskiej były zagadnienia związane z prawdami religijnymi dotyczącymi Matki Najświętszej oraz Jej kultem w poszczególnych parafiach. W tym samym czasie, alumni seminarium duchownego spisywali w swych rodzinnych parafiach obiekty związane z kultem Maryi, podawali relacje o lokalnych pieśniach, tradycjach, zwyczajach itp. Prace studentów sprawdzono, uzupełniono przy pomocy istniejącej literatury przedmiotu (*Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. 1: Województwo krakowskie. Warszawa 1953*) oraz poszerzono korespondencją z proboszczami i osobistą kwerendą w wielu miejscach. Tak ułożony opis przesłano z kolei do wglądu i korekty księżom proboszczom. W ten sposób powstał inwentarz kultu maryjnego w 336 parafiach. Kult ten uzewnętrznia się najliczniej w uplastycznionych prawdach dotyczących Jej życia, we wpływie i roli jaką spełnia pomiędzy Bogiem i człowiekiem. Dlatego czytelnik znajdzie tu zasadniczo obiekty plastyki, malarstwa i rzeźby. Jest to inwentarz aktualnego kultu oraz zabytków znajdujących się w parafiach i poza ich granicami, a więc w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie oraz w zbiorach muzealnych Krakowa, Bochni, Rzeszowa, Rabki, Bieczu i innych miejscowości. Uwzględniono także archiwalia, o ile one w istotny sposób odnoszą się do tego kultu. Obiekty zabytkowe posiadają określenie czasu pochodzenia. Jeżeli tego określenia nie ma, należy rozumieć, że są to przedmioty nowsze.

Inwentarz przedstawiam parafiami w porządku alfabetycznym. Znaczna ilość parafii otrzymuje tutaj inną datę swego powstania, aniżeli podawano dotychczas w urzędowych schematyzmach i rocznikach diecezji tarnowskiej. W tej kwestii korzystam z uprzejmych uwag ks. dra Bolesława Kumora, który genezę naszych parafii *ex professo* się zajmuje. Zdaje sobie sprawę, że w inwentarzu tym, tak bardzo podobnym do nagromadzonego tylko materiału historycznego, znajdzie się szereg niedociągnięć, przeoczeń a może nawet braków. Będę wdzięczny za wszelkie uwagi i uzupełnienia. Przy końcu pracy zostaną zamieszczone ilustracje ważniejszych i niereprodukowanych obiektów.

I. APOLINARY (pow. Mielec)

Parafia i kościół pod wezwaniem św. Franciszka z Asyżu istnieje od r. 1911. Odpust ku czci M. B. Nieustającej Pomocy obchodzony jest w niedzielę po 27 czerwcą.

Wśród ołtarzy jeden boczny poświęcony jest Matce Bożej. W jednym z bocznych ołtarzy znajduje się gipsowa figura N.M.P. Niepokalanie Poczętej.

¹ Por. Ks. Wł. Smoleń: Dwie wystawy maryjne w Tarnowskim Muzeum Diecezjalnym. „Currenda” 1957, s. 298-323.

Na ścianie kościoła znajdują się dwa obrazy: M. B. Różańcowej, malowany na płótnie i M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na desce. Parafianie są przekonani, że wiele łask uprosili przed tym obrazem. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

Feretron z figurą N.M.P. Niepokalanie Poczętej wykonany z drzewa. Sztandar z obrazem malowanym na płótnie N.M.P. Niepokalanie Poczętej a po drugiej stronie św. Stanisław Kostka.

Kościół cmentarny zbudowany w roku 1949 z ołtarzykiem Matki Bożej.

Kaplice przydrożne: w Woli Wadowskiej dwie figury N.M.P. Niepokalanie Poczętej. W Zabrnju dwie figury gipsowe N.M.P. Niepokalanie Poczętej.

W parafii istnieje bractwo żywego różańca, oraz bractwo M. B. Nieustającej Pomocy. Parafianie najchętniej uczęszczają na odpusty do Odporyszowa i Tuchowa.

2. BARANÓW (pow. Tarnobrzeg)

Parafia istnieje od XIII w. Kościół parafialny pod wezwaniem Ścięcia św. Jana został zbudowany w r. 1600. Obchodzi się również odpust na M. B. Różańcową.

Wśród ołtarzy trzy są poświęcone Matce Bożej: 1) Boczny z obrazem M. B. Różańcowej malowanym na płótnie przez Cholewicza. 2) Boczny z obrazem M. B. Nieustającej Pomocy malowanym na desce. Obraz ten, przywieziony z Rzymu w r. 1898, zdobył sobie opinię słynącego łaskami. Przy obrazie jest 11 wotów. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w 1954 r. przywilej sanktuarium maryjnego. 3) Boczny z drewnianą figurą N.M.P. Niepokalanie Poczętej. W prezbiterium na stropie namalowana jest postać N.M.P. Niepokalanie Poczętej.

Feretrony: 1) obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem i św. Jan Chrzyciel (oleodruk); 2) figura N.M.P. Niepokalanie Poczętej; 3) figura M. B. Szkaplerznej; 4) figura M. B. Królowej Świata.

Sztandary: 1) z obrazem malowanym M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie św. Stanisław b. i m.; 2) z obrazem M. B. Królowej Wszechświata, po drugiej stronie Święta Rodzina; sztandar sprawiony w r. 1955.

Z naczyń liturgicznych, znajduje się puszka, na podstawie której przedstawione jest w medalionie Serce N. Maryi Panny oraz kielich z wyrytym na podstawie wizerunkiem Matki Bożej.

Na terenie parafii jest kaplica mszalna w Skopaniu pod wezwaniem Matki Bożej, w której znajduje się ołtarzyk z obrazem M. B. Leżajskiej. Obraz ten został przyniesiony przez pielgrzymkę z Leżajska jeszcze przed rokiem 1914. Druga kaplica mszalna znajduje się w Baranowie, przy ulicy Mickiewicza, z obrazem M. B. Dzikowskiej.

Na terenie parafii znajduje się sześć figur ku czci Matki Bożej. Dwie rzeźbione w kamieniu przedstawiają N. M. P. Niepokalanie Poczętą. Prócz tego są cztery kapliczki przydrożne: 1) w Skopaniu z rzeźbioną figurą N. M. P. Niepokalanie Poczętej; 2) w Skopaniu z obrazem Matki Bożej malowanym na płótnie; 3) w Dymitrowie z obrazem M. B. Nieustającej Pomocy malowanym na płótnie; i 4) w Suchorzowie z rzeźbioną figurką N. M. P. Niepokalanie Poczętej.

W parafii istnieje bractwo żywego różańca.

Na odpusty uczęszczają parafianie do cudownego obrazu M. B. Dzikowskiej w Tarnobrzegu oraz do Leżajska.

3. BARCICE (pow. Nowy Sącz)

Parafia istnieje od pierwszej poł. XIII w. Kościół parafialny pod wezw. Wniebowzięcia N. M. P. wzniesiony w r. 1882. Pierwotny kościół był pod wezwaniem Wszystkich Świętych. Uroczysty odpust obchodzony jest na Wniebowzięcie N. Maryi Panny.

W ołtarzu głównym znajduje się tryptyk przedstawiający w środkowej scenie Wniebowzięcie Maryi, nawiązujące ikonograficznie do Madonny Apokaliptycznej, w otoczeniu aniołów. Na bocznych skrzydłach znajdują się z jednej strony archanioł Gabriel zwiastujący a z drugiej Marya. Na odwrociach skrzydeł znajdują się cztery kwatery ze scenami Maryi w otoczeniu dziewic jako *Santa Conversazione*, święci biskupi, ojcowie Kościoła i niewierny Tomasz. Tryptyk pochodzący z XV w. został przemalowany przy końcu XVI w. Konserwowany w r. 1953 zatrzymał, szczególnie w środkowej części, charakter późniejszego przemalowania nie zmieniającego jednak jego pierwotnego charakteru ikonograficznego². Obraz środkowy cieszy się dużym kultem u ludności miejscowej, czego dowodem jest 75 wotów. Niektóre z nich pochodzą z XIX w., większość z XX w. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

W ołtarzu bocznym, pod wezwaniem N. Serca Jezusowego i Niep. Serca Matki Bożej, nad figurą Serca Jezusa znajduje się płaskorzeźbiony obraz Serca Maryi Panny. W bocznym ołtarzu pod wezwaniem św. Józefa, w górnej części, umieszczona jest wykonana z drzewa figura M. B. Pośredniczki Łask. Kościół jest polichromowany. Malowidła wykonane na początku XX w. przedstawiają następujące sceny maryjne: Zwiastowanie, Narodzenie Pana Jezusa, Śmierć św. Józefa w obecności Matki Bożej i Pana Jezusa, Zdjęcie z Krzyża, Zesłanie Ducha Świętego i Koronację Najśw. Maryi Panny.

W kościele na ścianach są zawieszane trzy obrazy: M. B. Nieustającej Pomocy (oleodruk), M. B. Bolesnej (oleodruk) i M. B. Częstochowskiej.

Z feretronów dwa posiadają przedstawienia Matki Bożej: 1) figura Niepokalanej, wykonana z drzewa w XIX w. i 2) obraz M. B. Nieustającej Pomocy malowany na blasze; po jego drugiej stronie Chrystus Zmartwychwstały.

Chorągwie i sztandary: 1) koloru czerwonego z obrazem malowanym M. B. Kalwaryjskiej, po drugiej stronie anioł stróż (jest to sztandar pątników udających się do Kalwarii Zebrzydowskiej); 2) koloru czerwonego z obrazem malowanym przedstawiającym Wniebowzięcie N. Maryi Panny, po drugiej stronie św. Józef z Dzieciątkiem; 3) koloru zielonego z obrazem malowanym M. B. Różańcowej; u dołu grupa ludzi, u góry Trójca Przenajświętsza, ponad którą widnieje scena przedstawiająca Matkę Bożą dającą różaniec św. Dominikowi; po drugiej stronie św. Mikołaj i św. Izydor; 4) koloru czerwonego z obrazem malowanym Serca Maryi; z drugiej strony Serce Pana Jezusa; 5) koloru białego z obrazem malowanym Matki Bożej ze św. Janem pod Krzyżem; po drugiej stronie Serce w koronie cierniowej. Wśród wielu ornatów zabytkowych z XVI—XIX w. jest jeden nowszy, na którym w środkowej kolumnie umieszczono gałązkę kwiatową zakończoną u góry wyobrażeniem Matki Bożej.

² Por. Z. Kowalski: Skrzydła tryptyku gotyckiego w Barcicach. „Ochr. Zabyt.” 1955 s. 125—131.

Na wieży kościoła parafialnego umieszczona jest gipsowa figura N. M. P. Niepokalanie Poczętej. W górnej części, w miejscu gdzie miał być umieszczony zegar, jest płaskorzeźbiony obraz M. B. Częstochowskiej.

Osobliwością parafii jest wielka ilość kapliczek umieszczonych na domach i przy drogach. Wiele z nich reprezentuje wysoki poziom miejscowej twórczości ludowej.

1) W Barcicach Górnych koło cmentarza jest kaplica Pana Jezusa Miłosiernego, zbudowana z kamienia w XIX w. Wewnątrz niej na ołtarzyku znajduje się obraz M. B. Bolesnej (oleodruk). 2) „Kaplica księży Barcickich”, zbudowana z cegły w XX w. Wewnątrz jej ołtarzyk, na którym znajduje się krzyż; pod krzyżem Matka Boża ze św. Janem. Maryja w białej chuście, czerwonej sukni i niebieskim płaszczu. W kaplicy tej spoczywają zwłoki czterech księży niegdyś pracujących w Barcicach. W Dzień Zaduszny odbywają się tutaj modlitwy za dusze zmarłych. 3) W ogrodzie Franciszka Tokarczyka znajduje się figura Męki Pańskiej. Chrystus na krzyżu, pod krzyżem Matka Boża i św. Jan. Ludowa rzeźba drewniana z końca XIX w. 4) Inna figura Męki Pańskiej znajduje się na gruncie Jakuba Jakubowskiego. Ludowa rzeźba drewniana z XIX w. 5) Kaplica Męki Pańskiej, fundowana przez parafianina nazwiskiem Pierzga w pocz. XIX w., zbudowana z cegły. Wewnątrz ołtarzyk Męki Pańskiej, krzyż, pod krzyżem Matka Boża i św. Jan. Matka Boża w zielonej sukni i czerwonym płaszczu (drzewo). Poza tym znajduje się wewnątrz Matka Boża z Dzieciątkiem na księżycu. Dzieciątko trzyma w ręce kulę ziemską. Figura wykonana z gipsu. 6) Figura Matki Bożej na polu Józefa Obrzuda, fundowana przez Obrębskiego. Matka Boża w koronie na głowie, w czerwonej sukni, niebieskim płaszczu. Obok Syn Boży z kulą ziemską w lewej ręce, prawą ręką błogosławi. Z drugiej strony św. Paweł z księgą i mieczem. Pod tą grupą znajduje się bł. Kinga. Rzeźba ludowa wykonana w drewnie. 7) Kapliczka na gruncie Jana Obrzuda, która przeniesiona została z miejsca, gdzie obecnie jest tor kolejowy, z XIX w. Wewnątrz Chrystus Frasobliwy, święci i święte. U dołu we frontowej wnęcie znajduje się figura Matki Bożej, która trzyma w lewej ręce Dzieciątko a w prawej kulę ziemską. Dzieciątko dzierży w lewej ręce zamkniętą księgę. Figury wykonane z drzewa w końcu XIX w.

Kapliczka na cmentarzu obustronna. Z jednej strony grupa Męki Pańskiej, z drugiej św. Paweł i bł. Kinga, u dołu głowa Chrystusa. Rzeźba ludowa, drewniana z XIX w.

Poza tym w Barcicach Górnych na domach: Józefa Cabały, Marii Citak, Józefa Pierzgi, Kazimierza Brzeskiego, Wojciecha Pierzgi, Wojciecha Koszkieli i Józefa Górki umieszczone są figury Matki Bożej Niepokalanej. Jest ich siedem, wszystkie gipsowe.

W Barcicach-Kamieniec znajduje się kapliczka Niepokalanej, fundowana przez Wojciecha Tokarczyka w 1949 r. Stoi na gruncie gminnym.

W Barcicach-Malinki znajduje się kapliczka Męki Pańskiej na gruncie Walentego Marszałka, drewniana, z XIX w. Wewnątrz ołtarzyk Męki Pańskiej płaskorzeźbiony w drewnie; przed Męką Pańską na ołtarzyku stoi gipsowa figura Niepokalanej.

W Barcicach-Wdźary figura Męki Pańskiej na gruncie Andrzeja Olszanki: rzeźba ludowa zakupiona w 1934 r. Na lipie u Władysława Gawlaka jest umieszczona mała kapliczka Męki Pańskiej — krzyż, wykonany z drewna w pocz.

XIX w. Pod krzyżem Matka Boża w różowej sukni i niebieskim płaszczu oraz św. Jan.

W Barcicach-Sapieniec kaplica pod wezwaniem Matki Bożej, fundowana w 1872 r. Grupa figur przedstawia Matkę Bożą z Dzieciątkiem trzymającym kulę ziemską, na głowach korony. Po bokach święci: Stanisław bp, Wojciech i Andrzej Bobola. W środku Bóg Ojciec z kulą ziemską w ręce. Cała grupa wykonana z drewna przez miejscowego rzeźbiarza Wachałę.

W Barcicach-Dolnych 1) na spichlerzu Jana Tokarczyka jest kapliczka — rzeźba, wykonana z drewna, przedstawiająca Mękę Pańską. 2) Na lipie Elżbiety Gabrys jest umieszczona kapliczka Męki Pańskiej, drewniana rzeźba ludowa z XIX wieku. 3) Figura gipsowa Niepokalanej na domu Jana Olszowskiego. 4) Figura gipsowa Niepokalanej na domu Antoniego Obrzuda.

W Przysietnicy-Sapieniec na drzewie modrzewiowym Jana Garwoli umieszczona jest kapliczka Męki Pańskiej, płaskorzeźbiona w drewnie w końcu XIX w.

W Przysietnicy 1) na realności Antoniego Podobieńskiego znajduje się lu-

ludowa, drewniana z XIX w. 3) Obraz M. B. Częstochowskiej, płaskorzeźbiony w drewnie pod koniec XIX w. U góry oko z napisem „Twe oko Boże patrzy wysoko na zmiłowanie i ratowanie”. Według opowiadania miejscowej ludności obraz ten miał zmieniać miejsce pięć razy i wreszcie został na drzewie kasztanowym u Jana Gondka. 4) Na domu Wojciecha Janasiaka zawieszona jest drewniana kapliczka Męki Pańskiej z XIX w. 5) Na domu Rozalii Citak jest kapliczka — rzeźba ludowa przedstawiająca Matkę Bożą ubraną w różową suknię i niebieski płaszcz, trzymającą nagie Dzieciątko; obok niej św. Florian z czerwonym sztandarem gasi pożar, lejąc wodę z dzbanka. 6) Kapliczka pod wezwaniem Matki Bożej z wizji św. Jana, stojąca na gruncie Wł. Tokarczyka, fundowana przez Bartłomieja Gawendę w 1871 r. Ołtarzyk i figurki wykonał rzeźbiarz Wachała ze swymi pomocnikami. Wykonana z płaskiego kamienia i otynkowana. Wewnątrz płaskorzeźbiony obraz M. B. Różańcowej. Po prawej stronie obrazu Pan Jezus z księgą w ręce, po lewej św. Katarzyna; w środku Pan Jezus w koronie, w lewej trzyma kulę ziemską prawą błogosławi. W kaplicy znajdują się ponadto dwie gipsowe figurki: Niepokalana i Matka Boża z Dzieciątkiem a w ołtarzyku płaskorzeźbiony obraz Matki Bożej z wizji św. Jana. Kapliczka nawiązuje treścią do wielkiego ołtarza w kościele parafialnym. 7) Na polu Marii Ogorzały stoi kapliczka Męki Pańskiej, w której znajduje się drewniana figura ludowa Matki Bożej z XIX w. i gipsowa figura Niepokalanej. 8) Na ścianie domu Władysława Króla jest kapliczka Matki Bożej. Wewnątrz N. Maryja P. z Dzieciątkiem i św. Antoni Padewski.

W Woli Kroguleckiej 1) jest kaplica fundowana przez Macieja i Zofię Gawlaków. Wykonał ją Marian Słodzała w 1874 r. Kaplica z cegły, tynkowana. W środku ołtarzyk z obrazem Matki Bożej (oleodruk). Poza tym w kapliczce znajduje się figura Matki Bożej z Dzieciątkiem, figura gipsowa Niepokalanej i Serca Maryi. 2) W drewnianej kapliczce bł. Kingi znajduje się figura Matki Bożej. Kapliczka pochodzi z końca XIX w. i umieszczona jest na domu Stanisława Sadowskiego. 3) Na domu Michała Obrzuda wisi kapliczka Męki Pańskiej, wykonana z drzewa w pocz. XIX w. 4) Na domu Marii Tokarczyk zawieszony jest obraz M. B. Nieustającej Pomocy (oleodruk).

Przy kościele parafialnym istnieje bractwo różańca świętego. Parafianie śpiewają następujące pieśni lokalne:

- 1) Witaj Matko uwielbiona,
żalem serdecznym zraniona,
gdy Symeon sprawiedliwy,
przepowiedział miecz straszliwy,
O Maryja, o Maryja, jak Twa
wielka żałość była. (75 zwrotek).
- 2) Matko nas grzesznych niech Cię lud chwali,
my się różańcem Twoim opasali,
nie dla honoru na sobie mamy,
tylko, że Ciebie kochamy. (22 zwrotki).
- 3) Gdy Najświętsza Maryja świat opuścić miała,
całą Jerozolimę z wielkim żalem zegnała. (20 zwrotek).
- 4) Gdy Najśw. Panienska po świecie chodziła,
i Swojego Synaczka za rączkę wodziła. (Znana również w innych
częściach kraju, 26 zwrotek).
- 5) Najświętsza Panno Gidelska,
Tyś jest Pani archanielska,
wielkie cuda uczyniła,
żeś się w roli objawiła. (Znana w okolicach Gidel, 11 zwrotek).
- 6) Z dalekiej my krainy, nie mamy tu rodziny,
przyszliśmy tu na pogrzeb Matki naszej Maryi. (18 zwrotek).

Najwięcej uczęszczanym przez tutejszych parafian miejscem cudownym jest Kalwaria Zebrzydowska. Udają się tam pielgrzymki dwa razy do roku, na 15 sierpnia (liczniejsze) i na Wielki Piątek. Drugim miejscem to Częstochowa (8 września) i Tuchów (2 lipca).

4. BEREST (pow. Nowy Sącz)

Obecna parafia istnieje od r. 1947. Dawniej była to parafia grecko-katolicka. Kościół, wybudowany w r. 1828 pod wezw. świętych Kosmy i Damiana, otrzymał w r. 1948 drugi tytuł Matki Bożej Nieustającej Pomocy. W głównym ołtarzu znajduje się obraz Matki Bożej Opieki, malowany na płótnie, pochodzący z XVIII w. Obraz ten cieszy się żywym kultem nie tylko na miejscu, ale i w okolicznych parafiach. Prócz tego istnieje ołtarz boczny Zwiastowania i mniejszy ołtarzyk z obrazem M. B. Bolesnej. Na ścianie znajduje się obraz M. B. Bolesnej z XVII w.

Feretry: 1) M. B. Niepokalanej, gipsowy, 2) Serca Maryi, malowany na blasze, 3) Matki Bożej, malowany na drzewie, 4) Matki Bożej, rzeźbiony w drzewie. Chorągiew z wizerunkiem Matki Bożej.

Ponadto istnieją dwa kościoły filialne w Pioruncie i Polanach. W Pioruncie znajduje się ołtarz boczny z obrazem M. B. Bolesnej malowanym na desce, pochodzący z XVII w. oraz dwa feretry z obrazami Maryi. Odpust w tym kościele obchodzi się na uroczystość Matki Bożej Różańcowej. W Polanach znajduje się obraz M. B. Bolesnej malowany na desce, z XVII w. Na suficie kościoła w polichromii jest obraz Maryi z Płaszczem Opieki. Dwa feretry i jedna chorągiew posiadają obrazy Maryi.

Na terenie wsi Berest znajdują się trzy kapliczki: jedna z obrazem i dwie z figurami rzeźbionymi Matki Bożej.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Tuchowa i Kalwarii Zebrzydowskiej.

5. BĘDZIEMYŚL (pow. Dębica)

Parafia istnieje od r. 1923. Kościół pod wezw. św. Jacka, zbudowany w r. 1921.

W ołtarzu głównym pod wezwaniem św. Jacka znajduje się malowany obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem. U Jej stóp św. Jacek. W bocznym ołtarzu umieszczony jest malowany na płótnie obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem. Kościół był malowany w 1950 r., lecz nie posiada scen maryjnych. Na ścianach zawieszono są trzy obrazy przedstawiające Matkę Bożą: 1) M. B. Częstochowska, 2) M. B. z Dzieciątkiem, u której stóp klęczą św. Dominik i św. Klara przyjmujący różaniec. U góry napis *Beato* a na piersiach Matki Bożej *rosario*. Obraz malowany na papierze. 3) Matka Boża z Dzieciątkiem i różańcem a u Jej stóp św. Jacek.

Feretry: 1) Obraz Serca Pana Jezusa, malowany na papierze, przedstawiający po drugiej stronie Serce Maryi Panny. 2) Obraz M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na blasze, po drugiej stronie anioł podaje komunię św. Stanisławowi Kostce. 3) Figura drewniana Matki Bożej z Dzieciątkiem w koronie i z berełkiem. Dzieciątko trzyma w ręce kulę. 4) Figura M. B. Wniebowziętej. 5) Figura św. Jacka, trzymającego w ręce figurkę Matki Bożej z Dzieciątkiem.

Chorągwie i sztandary: 1) Chorągiew biała z obrazem M. B. z Dzieciątkiem na sianku; po drugiej stronie św. Rodzina, obraz malowany na płótnie. 2) Chorągiew niebieska z obrazem M. B. z Dzieciątkiem śpiącym na rękach, malowanym na płótnie. Po drugiej stronie św. Teresa od Dzieciątka Jezus z różańcem i krzyżem. 3) Sztandar zielony z obrazem Serca Maryi, otoczonym różami. Po drugiej stronie św. Dominik i napis: *Eris in peste patronus*. 4) Sztandar żółty z obrazem M. B. z Dzieciątkiem. Po drugiej stronie św. Anna ze stojącą przy niej małą Maryją. 5) Sztandar biały z obrazem M. B. Częstochowskiej, malowany na papierze. Po drugiej stronie Pan Jezus w Ogrójcu.

Poza tym jest jeden ornat biały z obrazem malowanym N. M. P. Niepokalanie Poczętej, fundowany w r. 1950. W kościele znajduje się nowy dzwon z wizerunkiem Matki Bożej z Dzieciątkiem oraz napisem „Królowo Polski módl się za nami”.

Na gminnym pastwisku znajduje się kapliczka z obrazem M. B. Nieustającej Pomocy, malowanym na papierze z XIX w.

Przy kościele istnieje różaniec wieczny i żywy. Parafianie najchętniej uczęszczają na odpusty do Leżajska (na Matkę Bożą Siewną) i do Borku Wielkiego (na Wniebowzięcie).

6. BIADOLINY (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od r. 1938. Kościół pod wezw. Serca Pana Jezusa został zbudowany w r. 1937. Odpusty w święta N.M.P. nie są obchodzone, lecz w pierwszą niedzielę października odbywa się uroczysta procesja ku czci M. B. Różańcowej, połączona z odpustem zupełnym.

W ołtarzu głównym pod wezw. Najświętszego Serca Pana Jezusa znajduje się obraz M. B. Różańcowej (oleodruk). Za obrazem Najśw. Serca Jezusowego umieszczona jest drewniana figura Maryi z Dzieciątkiem. Na konfesjonale zawieszony jest obraz M. B. Bolesnej (oleodruk). W kościele znajduje się jeden feretron z obrazem malowanym na płótnie. Po jednej stronie obrazu Serce Maryi Panny, po drugiej Serce Jezusa. Drugi feretron to rzeźba N. M. P. Niepokalanie Poczętej.

Spośród chorągwi i sztandarów sześć przedstawia Maryję: 1) Sztandar czerwono-zielony z obrazem malowanym (oleodruk) M. B. Nieustającej Pomocy; po drugiej stronie św. Stanisław Kostka. 2) Sztandar biały z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej; po drugiej stronie krzyż. 3) Chorągiew czerwono-zielona z obrazem malowanym M. B. Różańcowej; po drugiej stronie św. Józef. 4) Sztandar zielono-czerwony z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej; po drugiej stronie Serce Jezusa. 5) Sztandar biało-czerwony z obrazem haftowanym M. B. Częstochowskiej; po drugiej stronie orzeł polski. 6) Sztandar czarny z obrazem malowanym M. B. Bolesnej; po drugiej stronie Pan Jezus w Ogrójcu.

Ornaty: 1) biały z obrazem haftowanym M. B. Częstochowskiej, fundowany w r. 1953; 2) biały z ornamentacją lilii — symbolem Najśw. Maryi Panny, z r. 1938.

Na terenie parafii znajdują się cztery kapliczki przydrożne ku czci Panny Maryi, z Jej obrazem lub figurką: 1) Kapliczka pod wezw. św. Piotra, znajdująca się w Białolinach Radłowskich „na Podlesiu”, między realnością Ludwika Chruściela a Piotra Kramczyka. Wewnątrz ołtarz z obrazem Matki Bożej Wniebowziętej. Obraz malowany na płótnie w XIX w. 2) Na polu Ludwika Chruściela w Białolinach Radłowskich „na Podlesiu” stoi figura Matki Bożej z Dzieciątkiem w koronie. Rzeźba wykonana z piaskowca w XIX w. 3) W Białolinach Szlacheckich, na polu Gacioków, stoi figura M. B. Łaskawej. Rzeźba wykonana z piaskowca z XX w. 4) W Białolinach, przy drodze gromadzkiej na skraju lasu, w pobliżu stacji kolejowej, znajduje się obraz M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na płótnie. Do tego obrazu strzelali Niemcy podczas okupacji. W r. 1939 niemiecki urzędnik stacji kolejowej w Białolinach przestrelił dwa razy z rewolweru ten obraz. Zaraz po tym wypadku wracał on ze swym kolegą pociągiem do Białolin i przy wysiadaniu jeden z nich wpadł pod pociąg. Powszechna wieść głosi, że zabity został ów Niemiec, który sprofanował obraz. Z tego powodu kapliczka darzona jest specjalnym kultem.

Przy kościele istnieje bractwo różańcowe i żywy różaniec. Ludność uczęszcza na odpusty do Tuchowa, Bochni i Okulic.

7. BIECZ (pow. Gorlice)

Parafia istnieje od XI w. Kościół pod wezw. Bożego Ciała, zbudowany w XIV w. Odpust obchodzony jest w uroczystość M. B. Różańcowej.

Ołtarze: 1) Ołtarz wielki, rzeźbiony, późnorennesansowy z końca XVI w. W ołtarzu w górnej kondygnacji znajdują się płaskorzeźby zaśnięcia i koronacji N. M. P. z tradycjami ikonograficznymi gotyku, pochodzące sprzed r. 1604. Na malowanych częściach ołtarza wizerunki Zwiastowania N. M. P. i Wniebowstąpienia Pana Jezusa w obecności M. Bożej. W środku późniejszy obraz Zdjęcie z krzyża. 2) Tuż obok wielkiego znajduje się mały ołtarzyk z rzeźbionym retabulum, przedstawiającym drzewo genealogiczne Jesego,

a pochodzącym z około 1650 r. W środku na obrazie, mającym kształt serca, namalowana postać Maryi Niepokalanej. W gałązkach i splotach drzewa genealogicznego widać posążki przodków Maryi. W predelli Chrystus w otoczeniu św. Tomasza i św. Wojciecha. 3) W bocznej nawie po lewej stronie, w kaplicy św. Barbary, zwanej złotą, pochodzącej z okresu po 1600 r., jest obraz tzw. Madonny Sobieskiego z Dzieciątkiem, trzymającej w ręku kwiat goździka; na głowie Maryi korona podtrzymywana przez dwa aniołki. Obraz również o tradycjach średniowiecznych. W predelli św. Anna nauczająca Maryję. 4) W głównej nawie po stronie lekcji znajduje się renesansowy ołtarz, w którym w r. 1954 umieszczono obraz typu bizantyńskiego, przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem, pozostający dotychczas w zapomnieniu pod obrazem św. Tekli w kaplicy prawej bocznej nawy. Obraz ten kilkakrotnie przemalowany został z racji jubileuszowego roku 1954 wyciągnięty z zapomnienia i oddany do konserwacji. Okazało się, że był to obraz „Czarnej Madonny”, pochodzący z XIV w. Po zdjęciu nowych farb ujrzano na karnacji rąk Madonny i Dzieciątka czarny kolor. Faktura malarska twarzy Madonny uległa tak dalece zniszczeniu, iż musiano zostawić jasne przemalowanie pochodzące z XVI w. O obrazie tym wspominał już w r. 1852 Łepkowski³. Obecna konserwacja dokonana w pracowni konserwatorskiej Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie stała się pokaźnym przyczynkiem do historii i losów Madonn bizantyjskich w Polsce, jak również przykładem pracy konserwatorskiej. Problem ten opracowała teoretycznie Maria Erdman w rozprawie dyplomowej, przedstawionej w r. 1955 wraz z zakonserwowanym obiektem na Akademii Sztuk Plastycznych w Krakowie. W r. 1956 obraz ten opracował Antoni Fedorowicz w pracy magisterskiej pt. *Obraz Madonny z Łojowa nad Dnieprem w kościele parafialnym w Bieczu na tle malarstwa bizantyjskiego*, przedstawionej na Katolickim Uniwersytecie w Lublinie.

Wymienieni autorzy podali historię obrazu głównie na podstawie notatki Łepkowskiego oraz informacji ks. J. Patrzyka⁴. Okazuje się, że notatka Łepkowskiego sporządzona została na podstawie zeznania, które złożyli w dniu 25 VI 1675 Sebastian Kasprówic, miejscowy radny i Jan Wójs miejscowy sądowy. Zeznanie zachowało się w odpisie z 20 V 1769 zamieszczonym w niezatytułowanym inwentarzu miejscowego kościoła (s. 97), sporządzonym przez ks. Józefa Bątkowskiego, dr teol., prepozyta kolegiaty sądeckiej, z racji przemówienia przezeń probostwa w Bieczu, a poświadczonym przez dziekana bieckiego, proboszcza w Święcanach, ks. Wawrzyńca Kajetana Piekosińskiego. Obraz ten ofiarował do kościoła Jan Miniszewski, towarzysz husarski z chorągwi Jerzego Lubomirskiego, hetmana w kor. Pochodził on z klasztoru Bernardynów w Łojowie, mieście należącym niegdyś do księcia Jeremiego Wiśniowieckiego. Po zdobyciu miasta przez kozaków, obraz dostał się w posiadanie jakiegoś tatarzyna i trzymany przez niego w poszanowaniu, po zawarciu rozejmu został odstąpiony komuś z czeladzi Miniszewskiego. Ten zaś, ożeniwszy się z córką Piotra Zagórskiego, ulokował w Bieczu obraz w ufundowanym przez siebie ołtarzu, przy którym co niedzielę z jego fundacji odprawiała się msza św. z litaniami i muzyką. Z czasem ołtarzem zaopiekował się cech garncarski. Obraz

³ Zob. „Teki Grona Konserwat. Galicji Zach.” T. 1: 1900 s. 191:

⁴ Ks. Jan Patrzyk z Lipinek zebrał wiele wiadomości do kultu M. Bożej na terenie diecezji przemyskiej i tarnowskiej. Informacje o opisywanym tu obrazie zacerpnąłem właśnie od niego.

zastąpiła jako łaskami słynąca. Po odnowieniu i ponownym umieszczeniu w ołtarzu nazwano obraz „Madonną Biecką”. Wierni wieszają wokół niego wota. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

W kaplicy prawej nawy bocznej znajduje się obraz N. M. P. Niepokalanie Poczętej, tłoczony na skórze. Jest on umieszczony w feretronie i postawiony na ołtarzu. Tradycja mówi, że jest to obraz zdobyty w r. 1651 pod Beresteczkiem a będący własnością któregoś z hetmanów koronnych (Potockiego lub Kalinowskiego). Znamy przykłady, że dawne obozowe obrazy (np. S. Żółkiewskiego, St. Czarnieckiego, S. Koniecpolskiego, M. Kazanowskiego, J. Sobieskiego), później były czczone w kościołach jako łaskami słynące. Obraz ten jest noszony z kościoła do kaplicy cmentarnej w procesjach błagalnych, urządza-nych podczas klęsk elementarnych.

Kościół farny w Bieczu posiadał bogatą tradycję kultu Maryi. Śpiewano tutaj codziennie wotywę o Matce Bożej. Odbywała się wspaniała procesja różańcowa wzorowana na krakowskiej. Tradycje maryjne łączono w czasie nie-woli z akcentami patriotycznymi. W r. 1908 Kazimierz Tetmajer wymalował prezbiterium. Nad wielkim ołtarzem umieścił Obraz M. B. Częstochowskiej z inwokacją Mickiewicza: „Panno święta co Jasnej bronisz Częstochowy”. W wysklepkach sklepienia komponował polskich królów, skierowanych w postawie wotywniej i polecanych przez aniołów M. B. Częstochowskiej. Patriotycznego charakteru polichromii dopełnia namalowany orzeł biały.

Na tęczy oddzielającej prezbiterium od nawy znajduje się bogato rozbu-dowana scena pod krzyżem z M. B. Bolesną, pochodzącą z XVII w. Główna i boczne nawy zachowane zostały w kamieniu niepolichromowane.

U wejścia do kościoła od lewej strony wisi w kruchcie obraz z w. XVIII, malowany na płótnie, przedstawiający Chrystusa na krzyżu i Maryję Bolesną, od której biegnie w górę napis: *Esto quasi columba nidificans in summo ore foraminis*. Nad drzwiami wejściowymi od zewnątrz jest obraz Madonny z Dzieciątkiem.

Feretry: 1) rzeźba N. M. P. Niepokalanej; 2) rzeźba M. B. z Dzieciątkiem; 3) obraz św. Rodziny, po drugiej stronie św. Teresa; 4) figura M. B. Bolesnej, wykonana w r. 1939.

Choraław biała z obrazem Maryi Panny.

Ornaty: jeden z w. XVIII z wizerunkiem N. M. P. Niepokalanej. Tradycja lokalna przypisuje niesłusznie pochodzenie tego ornatu od królowej Jadwigi. Może kiedyś był w tym kościele ornat jej fundacji, gdyż posiadała tutaj swój zamek i często przyjeżdżała. Drugi ornat z r. 1955 posiada na kolumnie postać M. B. Fatymskiej.

Jest dzwon imieniem „Maryjka” z r. 1933.

Na terenie parafii znajduje się klasztor i kościół oo. reformatów ufundowany w XVII w. w celu zwalczania arian. Klasztor stał się żywotnym ośrodkiem życia religijnego głównie z powodu wprowadzonego kultu Serca P. Jezusa. Obrazu sławniejszego Matki Bożej nie posiadał, ściągali jednak pielgrzymi na odpust Matki Boskiej Anielskiej. W r. 1954 przejęli oo. reformaci z pobliskiej przydrożnej kapliczki figurkę M. B. z w. XVII, odnowili ją i umieścili w kościele jako obraz słynący łaskami. Z racji tego obrazu posiadał kościół w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

Kapliczki i figury: Wiele cennych figur przydrożnych pozbił w czasie ostatniej wojny jakiś przygodny, prywatny amator. Dotąd istnieją: 1) Wymieniona koło klasztoru, obecnie z figurką gipsową M. B. 2) W Kwiatonowicach jest mała kaplica z przywilejem mszy św.; w niej obraz Matki Bożej nowego pochodzenia.

Obiekty wycofane z kultu: W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie *Pieta*, rzeźba drewniana, przyścienna z lat 1380—1400, należąca do typu śląsko pomorskiego. Brak głowy i nóg Chrystusa i obu rąk Maryi⁵.

W Muzeum Narodowym w Krakowie *Pieta*, pochodząca z dawnego kościoła szpitalnego w Bieczu, rzeźba drewniana, przyścienna, z drugiego ćwierćwiecza XIV w.⁶ W Muzeum Narodowym w Krakowie znajduje się środkowa część tryptyku przedstawiająca „Wielką Rodzinę Maryi“, obraz malowany na desce, pochodzący z okolic Biecza.

W parafii istnieją bractwa żywego różańca i szkaplerza karmelitańskiego. Wierni uczęszczają na odpusty do Tuchowa i do Kalwarii Zebrzydowskiej, mniej do Tarnowca. Do Częstochowy jeżdżą tylko indywidualnie. W parafii śpiewa się wiele pieśni maryjnych, ale znanych z drukowanych śpiewników⁷.

8. BIEGONICE (pow. Nowy Sącz)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIII w. Kościół parafialny pod wezw. św. Wawrzyńca zbudowany w roku 1909.

W ołtarzu bocznym znajduje się gipsowa figura N. M. P. Niepokalanie Poczętej. W drugim ołtarzu bocznym umieszczona jest figura drewniana M. B. Różańcowej. Kościół polichromowany, lecz scen maryjnych nie ma. Na ścianach zawieszono są następujące obrazy: 1) obraz Matki Bożej malowany na desce pochodzący z początku XVI w. darzony specjalnym kultem w parafii; 2) obraz M. B. Nieustającej Pomocy malowany na papierze; 3) reprodukcja obrazu M. B. Tuchowskiej.

Jeden z witraży przedstawia Serce Najśw. Maryi Panny.

Feretry: 1) obraz M. B. Częstochowskiej malowany na desce; po drugiej stronie św. Andrzej Bobola; 2) figura gipsowa N. M. P. Niepokalanie Poczętej.

Chorągwie i sztadary: 1) Chorągiew biała z obrazem malowanym, przedstawiającym Wniebowzięcie Maryi Panny; po drugiej stronie św. Teresa od Dzieciątka Jezus; 2) chorągiew różowa z obrazem malowanym Matki Bożej Karmiącej; po drugiej stronie św. Zofia z Trzema Córkami; 3) chorągiew czarna z obrazem malowanym M. B. Królowej Nieba; po drugiej stronie Pan Jezus w Ogrójcu; 4) chorągiew niebieska z obrazem malowanym M. B. z Dzieciątkiem, po drugiej stronie św. Józef; 5) chorągiew biała z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Stanisław Kostka.

Nowy ornat biały z obrazem haftowanym M. B. Nieustającej Pomocy.

Na terenie parafii są dwie figury przydrożne: 1) Na polu Piotra Kruczka w Biegonicach, znajduje się figura Matki Bożej w koronie z Dzieciątkiem.

⁵ Por. M. Walicki: *Polska sztuka gotycka*, Katalog wystawy. Warszawa 1935 s. 19 nr 21; J. Dutkiewicz: *Małopolska rzeźba średniowieczna 1300—1450*. Kraków 1949 s. 267 nr 100 a 6.

⁶ Dutkiewicz, jw. s. 98, nr 2.

⁷ Bibliografię i opis wyposażenia kościoła farnego w Bieczu podaje S. Tomkiewicz: *Powiat gorlicki. „Teka konserwat.”* T. I; 1900 s. 167—247.

Rzeźba wykonana w kamieniu w 1865 r., jako podziękowanie za ocalenie od powodzi. 2) Na polu Stanisława Tokarczyka stoi figura, przedstawiająca Pietę, wykonana z kamienia w XIX w.

Dawniej przy kościele istniało bractwo różańcowe i szkaplerza świętego. Parafianie pielgrzymują do Częstochowy, Kalwarii i Tuchowa.

9. BIELCZA (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od r. 1908. Kościół parafialny pod wezw. M. B. Anielskiej zbudowany w roku 1906.

Główny odpust obchodzi się w dniu 2 sierpnia. W ołtarzu głównym pod wezwaniem Matki Bożej jest umieszczona figura Maryi Panny, wykonana z drzewa w XIX w. W ołtarza bocznym znajduje się figura Matki Bożej z Dzieciątkiem. W innym ołtarzu bocznym jest obraz M. B. Tuchowskiej (oleodruk).

Kościół malowano w 1956 r. Wśród scen figuralnych dwie przedstawiają Maryję: jako Królowę Polski i Królowę Świata. Przedstawienia te malowane są na stropie.

Jeden witraż koło wielkiego ołtarza przedstawia Niepokalaną, u stóp której widnieje para aniołków.

Spośród feretronów dwie figury drewniane wyobrażają Madonnę z Dzieciątkiem.

Sztandary i chorągwie: 1) sztandar dawnego koła młodzieży męskiej z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Stanisław Kostka; 2) sztandar dawnego stowarzyszenia dziewcząt, z obrazem Niepokalanej, malowanym na płótnie, po drugiej stronie orzeł polski; 3) sztandar stowarzyszenia mężów z obrazem M. B. Częstochowskiej, malowanym na płótnie, po drugiej stronie św. Józef; 4) chorągiew z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie obraz Pana Jezusa.

Ponadto w kościele znajduje się ornat biały z haftowanym obrazem M. B. Niepokalanej.

Na terenie Bielczy są dwie figury Matki Bożej rzeźbione w kamieniu. Jedna stoi przy drodze prowadzącej do wsi, druga w środku wsi.

Przy kościele istnieje bractwo różańcowe. Parafianie najczęściej odbywają pielgrzymki do Tuchowa, rzadziej do Kalwarii Zebrzydowskiej.

10. BIESIADKI (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od drugiej połowy XIII w. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Mateusza ap., drewniany zbudowany w XV w.

W ołtarzu głównym pod wezwaniem św. Mateusza umieszczona jest *Pieta*, rzeźba gotycka, wykonana z drzewa w XVI w. W ołtarzu bocznym znajduje się obraz przedstawiający Najśw. Maryję Pannę ze św. Anną i św. Joachimem, malowany na płótnie w XVII w. W innym ołtarzu bocznym znajduje się w mandorli obraz Matki Bożej z XVII w.

Kościół polichromowany w 1938 r. Malowidła wzorowano na polichromii kościoła w Dębnie i Trybszu. Na sklepieniu (od chóru do środka) przedstawione są sceny z życia Maryi. Obraz centralny przedstawia Matkę Bożą z Dzieciątkiem, po bokach dwa obrazy trójkątne wyobrażające: 1) Ofiarowanie Najśw.

Maryi Panny, 2) Zwiastowanie i cztery mniejsze w medalionach ze scenami: Narodzenia Maryi, Nawiedzenia, Zaśnięcia i Ukoronowania.

Na ścianie obok wielkiego ołtarza zawieszony jest obraz wotywny Matki Boskiej, fundowany, jak wskazuje umieszczony na nim napis, przez Biesiadecznego w r. 1644. Jest to kopia obrazu M. B. Bocheńskiej, nieco zmieniona i uzupełniona dodatkowymi elementami, aniołami podtrzymującymi koronę oraz postaciami Boga Ojca i Ducha Świętego. U dołu obrazu znajduje się opis streszczający historię cudownego obrazu M. B. w Bochni oraz łask uzyskanych za jego pośrednictwem, a ponadto nazwisko fundatora i herby Strzemię i Brochwicz. Obraz posiada znamiona dobrego dzieła malarskiego. Konserwowany w r. 1948.

Feretry: 1) obraz Wniebowzięcia Maryi Panny, malowany na płótnie; po drugiej stronie św. Anna ucząca Maryję; 2) figura Niepokalanego Serca Maryi, wykonana z drewna; 3) figura Matki Bożej z Dzieciątkiem, rzeźbiona w drzewie.

Chorągwie i sztandary: 1) chorągiew biało-czerwona z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie żółto-biała z obrazem Chrystusa Króla, wykonana w roku 1949; 2) zielona z obrazem malowanym M. B. Różańcowej, po drugiej stronie św. Rodzina, pochodzi z r. 1936; 3) czarna z obrazem malowanym, przedstawiającym Matkę Bożą ratującą dusze z czyśca, po drugiej stronie Zmartwychwstanie Pana Jezusa, z 1950 r.

W kościele znajdują się 3 dzwony, z których 2 są pod wezw. Matki Bożej. Dzwon z końca XV w. z napisem: *regia celi letare q-a q-em meruisti portare*; dzwon z r. 1950 z wizerunkiem M. B. Częstochowskiej i napisem: „Maryja” oraz „Królowo Korony Polskiej módl się za nami”.

Na terenie parafii są dwie kaplice mszalne. Kaplica w Lewniowej k. Tymowej posiada w ołtarzyku obraz M. B. Częstochowskiej malowany na desce. Kaplica w Zerkowie pod wezw. św. Antoniego została zbudowana w 1948 r. z fundacji Antoniego Sachy. Wewnątrz kaplicy, przy ołtarzu umieszczono obraz Serca Maryi.

W parafii jest sześć figur Matki Bożej: pięć w samych Biesiadkach i jedna w Lewniowej. Z nich 3 figury Matki Bożej z Dzieciątkiem, 2 Matki Bożej Bolesnej (*Pieta*) i 1 figura Matki Bożej z Lourdes. Wszystkie rzeźbione w kamieniu.

Przy kościele istnieją bractwa: 1) żywy rażaniec, 2) wieczny różaniec i 3) bractwo szkaplerza św.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Domostawic na Nawiedzenie św. Elżbiety, do Gosprzydowej na M. B. Siewną i do Porąbki Uszewskiej na Niedzielę Różańcową.

11. BINAROWA (pow. Gorlice)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół parafialny pod wezw. św. Michała archanioła zbudowany prawdopodobnie w XV w.

W ołtarzu wielkim umieszczona jest figura M. B. z Dzieciątkiem, rzeźba gotycka z w. XV, wykonana z drzewa. Figura zasuwana jest obrazem Madonny z Dzieciątkiem, malowanym na płótnie w 1750 r. W ołtarzu bocznym N. Maryi P. znajduje się obraz Matki Bożej (kaplica Matki Bożej na Piasku), malowany na płótnie w drugiej połowie XVIII w. Obraz ten doznaje szczególnej czci¹

o czym świadczą liczne wota. Ołtarz boczny, poświęcony Maryi, z figurą M. B. Różańcowej, wykonany w drewnie w XVIII w.

Wnętrze kościoła pokryte jest polichromią, prawdopodobnie w końcu XV lub na pocz. XVI w. Polichromia ścian oraz całego wnętrza kaplicy pochodzi z XVII w. W polichromii występują następujące sceny z udziałem Maryi: 1) Pan Jezus zjawia się Najśw. Maryi Pannie po Zmartwychwstaniu; 2) Matka Boża przy żłóbku i w scenie Zesłania Ducha Św.; 3) M. B. występuje jako centralna postać w „Świętych Obcowaniu”⁸. Wspomnianą polichromię odnawiają obecnie Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków.

Oprócz tego w kościele znajdują się trzy obrazy przedstawiające Matkę Bożą: 1) w zakrystii obraz M. B. Szkaplerznej, malowany na płótnie (w sukience) z XVIII w.; 2) obraz Matki Bożej typu bizantyjskiego malowany na płótnie w XVII w.; 3) obraz M. B. Gromnicznej, malowany na płótnie, z XIX w.

Feretry: 1) figura Madonny z Dzieciątkiem, rzeźba wykonana w drewnie, z XV w.; 2) figura Niepokalanego Serca Maryi, rzeźbiona w drewnie w XIX w.; 3) figura M. B. Niepokalanej, drewniana z XIX w.; 4) figura M. B. Wniebowziętej, drewniana z XX w.; 5) obraz przedstawiający Wniebowzięcie Maryi Panny, malowany na desce, po drugiej stronie św. Maria Magdalena; 6) obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na desce, po drugiej stronie św. Piotr i Paweł, z XVIII w.

Chorągwie i sztandary: 1) koloru czerwonego z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Kazimierz, z XIX w.; 2) koloru żółto-żółtego z obrazem malowanym Niepokalanego Poczęcia Maryi, z XIX w.

Kapliczki: 1) na polu Janiny Przybycień w Binarowej stoi figura Matki Bożej rzeźbiona w kamieniu; 2) na gruncie Józefa Bochenka w Binarowej jest kapliczka z gipsową figurą Matki Bożej; 3) kapliczka na polu Franciszka Nigbora, z gipsową figurą Matki Bożej; 4) na polu Stanisława Sandeckiego znajduje się kapliczka z obrazem Maryi malowanym na papierze, z XIX w.

Przy kościele istnieje żywy różaniec. Parafianie najliczniej odbywają pielgrzymki do Tuchowa, następnie do Tarnowca i Dębowca.

12. BOBOWA (pow. Gorlice)

Parafia istnieje od pierwszej poł. XIV w. Kościół parafialny pod wezw. Wszystkich Świętych zbudowany w r. 1529. W r. 1775 dobudowano do kościoła kaplicę poświęconą Maryi.

W ołtarzu pod wezwaniem Pana Jezusa jest sześć płaskorzeźb przedstawiających sceny z życia Jezusa i Maryi: 1) Zwiastowanie, 2) Boże Narodzenie, 3) Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu, 4) Zdrada Judasza, 5) Zdjęcie z Krzyża i 6) Zmartwychwstanie. W ołtarzu bocznym pod wezwaniem Maryi Panny jest umieszczony obraz M. B. Różańcowej, malowany na płótnie. W kaplicy M. B. jest ołtarz z obrazem M. B. Bolesnej z XVIII w., malowany na płótnie. Obraz słynie łaskami, czego dowodem są wota w liczbie ok. 100. Z racji tego obrazu kościół posiadał w roku 1954 przywilej sanktuarium maryjnego. W ołtarzu pod wezwaniem św. Józefa na tabernakulum jest drewniana figura Niepokalanej.

Kościół jest polichromowany. Na bocznej ścianie po stronie Ewangelii przedstawiona jest scena Zwiastowania. W zakrystii jest jeden obraz M. B.

⁸ Por. Tomkowi cz, dz. cyt. s. 248 n.

Częstochowskiej (oleodruk) oraz figura Wniebowziętej.

Feretry: 1) figura N.M.P. Niepokalanej, wykonana w drewnie; 2) figura Niepokalanej Serca Maryi, rzeźba w drewnie; 3) gipsowa figura Madonny z Dzieciątkiem; 4) rzeźba drewniana przedstawiająca Świętą Rodzinę; 5) obraz (oleodruk) M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie Matki Bożej Różańcowej, 6) obraz Madonny z Dzieciątkiem z XVIII w., malowany na płótnie naklejonym na desce, sukienka drewniana płaskorzeźbiona; po drugiej stronie Pan Jezus w obłokach, z krzyżem w jednej ręce i błyskawicami w drugiej; obok Najśw. Maryja P. podaje różaniec klęczącym na dole św. Dominikowi i św. Franciszkowi.

Chorągwie i sztandary: 1) sztandar zielony z obrazem malowanym na płótnie M. B. Ostrobramskiej, po drugiej stronie orzeł biały; 2) sztandar biały z obrazem malowanym na płótnie M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie czerwony z obrazem św. Floriana z r. 1949; 3) sztandar żółty z obrazem malowanym na płótnie Matki Bożej z Dzieciątkiem, po drugiej stronie dwaj męczennicy, nad nimi Trójca Święta; 4) sztandar ciemno-niebieski z obrazem malowanym Serca Maryi, po drugiej stronie Pan Jezus w cierniowej koronie; 5) sztandar czerwony z obrazem malowanym olejno na płótnie Madonny z Dzieciątkiem; z rąk Maryi odbierają różaniec św. Dominik i św. Klara; po drugiej stronie Trójca Przenajświętsza; 6) sztandar biały z obrazem olejnym M. B. Różańcowej, po drugiej stronie św. Zofia z trzema córkami; 7) sztandar ciemnozielony z obrazem olejnym M. B. Różańcowej, po drugiej stronie św. Stanisław bp; 8) sztandar czarny z obrazem olejnym na płótnie, przedstawiającym M. B. Szkaplerzną nad czyścem; po drugiej stronie Pan Jezus w Ogrójcu; 9) chorągiew zielona, krzyżowa z obrazem M. B. Różańcowej, malowanym na płótnie, po drugiej stronie wskrzeszenie Piotrowina (r. 1955); 10) sztandar biały z obrazem olejnym na płótnie, przedstawiającym M. B. Częstochowską; po drugiej stronie na czerwonym tle obraz św. Zofii z trzema córkami, z r. 1954.

Wśród szat liturgicznych znajduje się ornat biały z obrazem haftowanym N.M.P. Niepokalanej oraz welon do benedykcji z haftowanym monogramem Serca Maryi i napisem „Ave Maria”.

W kościele znajduje się również kielich, na którego stopie widnieją trzy wizerunki: Chrystusa Ukrzyżowanego, M. B. Bolesnej i św. Mikołaja.

Przy kościele istnieje żywy różaniec. Dawniej była krucjata eucharystyczna i sodalicja mariańska.

W parafii znajduje się kościół filialny, pod wezwaniem św. Zofii, zbudowany w XV w. W głównym ołtarzu p. wezw. św. Zofii znajduje się obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na płótnie. W ołtarzu bocznym poświęconym Maryi umieszczony jest obraz M. B. Różańcowej, malowany na płótnie. Z obrazów zawieszonych na ścianie trzy przedstawiające Najśw. Maryję Pannę: 1) obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na płótnie; 2) obraz ludowy przedstawiający Matkę Bożą z Dzieciątkiem; nad nimi unosi się Duch Święty w postaci Gołębic i kilka aniołków; obok nich kilka postaci; obraz malowany na tekturze, z XVIII w.; 3) obraz przedstawiający świętą Rodzinę, malowany na płótnie w 1835 r.⁹

⁹ Dokładny opis wyposażenia obydwu kościołów podaje S. Tomkowiec: Powiat grybowski. „Teki konserwat.” T. 1: 1900 s. 102—106.

Feretry: 1) figura drewniana N.M.P. Niepokalanej; 2) figura drewniana Serca Maryi; 3) figura gipsowa M. B. Szkaplerznej; 4) figura drewniana świętej Rodziny; 5) obraz malowany na płótnie Madonny z Dzieciątkiem; 6) obraz (oleodruk) M. B. Różańcowej, po drugiej stronie M. B. Częstochowska.

Kapliczki i figury: 1) na polu Jana Turka w Nowej Wsi jest murowana kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej (oleodruk); 2) w Brzanej Górze znajduje się murowana kapliczka; w dwóch okienkach kapliczki umieszczono figurki Matki Bożej stojącej pod krzyżem; 3) przy domu Franciszka Gryzła jest kapliczka a w niej obraz M. B. Różańcowej (oleodruk); 4) koło domu Karola Gryzła znajduje się kapliczka murowana, z obrazem M. B. Różańcowej; 5) obok domu Józefa Wojny w Bobowej postawiona jest figurka N.M.P. Niepokalanej, ufundowana przez Władysława Szumieńskiego na podziękowanie za szczęśliwy powrót z pierwszej wojny światowej; 6) przy domu Stanisława Czajczewskiego w Bobowej jest kapliczka murowana z drewnianą figurką Madonny z Dzieciątkiem, wykonaną z drzewa.

Parafianie niemal codziennie śpiewają litanie do Matki Bożej Bolesnej. Wśród miejscowej ludności rozszerzyła się legenda, jakoby obraz Matki Bożej Bolesnej znajdujący się w kaplicy miał ocalić z pożaru w końcu XIX w. wieś Bobowę i kościół parafialny. Od żaru ognia zczerniał obraz, tylko sylwetka Matki Bożej Bolesnej została nie uszkodzona. Odtąd obraz jest darzony specjalnym kultem.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Tuchowa, Bruśnika, Kalwarii Zebrzydowskiej i Częstochowy. W parafii żyje tradycyjny kult Matki Bożej podtrzymywany dawniej przez bractwa i liczne cechy rzemieślnicze. W dawnych czasach specjalnie uroczyście święcono lanie świec w adwencie dla bractw cechowych.

13. BOCHNIA

Parafia istniała przed r. 1251. Kościół parafialny pod wezw. św. Mikołaja zbudowany w 1253 r., przebudowany po pożarze w XIV w., odbudowany po zniszczeniu przez Szwedów w 1665 r. Stoi na miejscu dawnego kościoła drewnianego zbudowanego przez Grzymisławę matkę ks. Bolesława Wstydlivego. Obecnie obchodzone są odpusty na M. B. Różańcową, M. B. Szkaplerzną i M. B. Anielską w kaplicy „na Murowiance”.

Ołtarze: 1) Ołtarz w kaplicy Matki Bożej Bocheńskiej z cudownym obrazem M. B. Różańcowej z Dzieciątkiem z przełomu XV/XVI w., ukoronowanym 7 X 1934. Obraz jest malowany na płótnie, położonym na desce. Pochodzi z dawnego kościoła oo. dominikanów pod wezw. Wniebowzięcia N.M.P. Był umieszczony w tym samym ołtarzu, co i dziś, w osobnej kaplicy Różańcowej. Po usunięciu dominikanów z Bochni, obraz wraz z ołtarzem marmurowym przeniesiono w 1778 r. do nowowypudowanej kaplicy przy kościele parafialnym. Przy ołtarzu znajdują się liczne wota w liczbie około 2 tysięcy. Najstarsze z 1742 r. Cudowny obraz jest kopią obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Z racji tego obrazu kościół w r. 1954 posiadał przywilej sanktuarium maryjnego¹⁰.

¹⁰ O cudownym obrazie M. B. Bocheńskiej pisali: T. Rościszewski: *Łza krwawa obrazu bocheńskiego N. Panny Maryi*. Kraków 1664; S. Fischer: *Matka Boska Bocheńska i jej kult na tle życia religijnego w dawnej Bochni*.

2) Ołtarz Matki Bożej Szkaplerznej z XVI w. z obrazem malowanym na płótnie rozpiętym na desce. Na obrazie jest umieszczona sukienka drewniana złożona wraz z koroną sędwnianą złożoną nad głową Maryi i nad głową Dzieciątka. Przy ołtarzu są dwa w liczbie ok. 50. Jako zasuwą do ołtarza służy obraz Niepokalanego Poczęcia malowany na płótnie, pochodzący prawdopodobnie z XVII wieku. Ołtarz jest ozdobiony małymi obrazkami przedstawiającymi sceny tajemnic różańcowych. Na samym wierzchu ołtarza jest obraz Zwiastowania (rzeźba na desce z XVII w.), na który są nałożone złożone sukienki z drzewa. 3) Ołtarz M. B. Nieustającej Pomocy, w którym są dwa inne obrazy: św. Józefa i św. Stanisława Kostki, służące jako zasuwę dla obrazu M. B. Nieustającej Pomocy. 4) Ołtarz Serca Pana Jezusa, w którym znajduje się zasuwą z malow. na płótnie obrazem św. Anny, Maryi i św. Joachima, pochodzącym z pocz. XVII w. 5) W ołtarzu św. Krzyża w miejsce tabernakulum wstawiony jest obraz M. B. Bolesnej z mieczem w sercu. Obraz z XVII w., malowany na płótnie. Tło obrazu zaślōnięte czerwonym aksamitem a płaszcz Maryi pokrywa srebrna, częściowo złożona sukienka. Obraz pochodzi z pobernardyńskiego klasztoru w Bochni, gdzie prawdopodobnie był głównym obrazem w jednym z bocznych ołtarzy. Po lewej stronie ołtarza stoi figura Matki Bożej Bolesnej z drzewa, wielkości naturalnej i cała złożona. Po prawej figura św. Jana ap. 6) W wielkim ołtarzu znajduje się figura Niepokalanego Poczęcia, zrobiona z gipsu, odsłaniana na miesiąc maj i październik. W górze jest obraz M. B. Wniebowziętej na płótnie. Pochodzi z 1768 r., malował go Piotr Kornecki.

Polichromia. Istnieje opinia, że Jan Matejko zamierzał wykonać polichromię kaplicy M. B. Różańcowej. Zamierzenia nie zrealizował, wykonał natomiast polichromię w kaplicy bł. Kingi, gdzie znajduje się jego monogram i rok wykonania. Polichromię kościoła wykonał malarz art. Winterowski ze Lwowa. Scen maryjnych nie ma.

W zakrystii wisi obraz Niepokalanego Poczęcia, wielkości 1,20 x 0,75 m, malowany na płótnie. Pochodzi być może z kościoła poklasztornego dominikanów w Bochni (w. XVII). Drugi obraz przedstawia głowę Matki Bożej Bolesnej pod krzyżem. Jest to rzeźba w ciemnym dębie z końca XIX w. Na kościele w południowej nawie jest zawieszony obraz malowany na płótnie, w dużych złotych ramach, przedstawiający śluby Jana Kazimierza. Wykonał go malarz Winterowski w 1912 r. Istnieje ponadto płaskorzeźba z w. XVIII, przedstawiająca Maryję pod krzyżem.

Witraże. W kaplicy M. B. Różańcowej znajduje się witraż przedstawiający Najśw. Maryję Pannę Różańcową. Na górze jest monogram maryjny. Witraż wykonany w 1897 r., podpisany: „*Regina SS. Rosarii — ora pro nobis*”.

Feretry: 1) obraz M. B. Bocheńskiej malowany na płótnie, po drugiej stronie fronton kościoła w Bochni a nad nim M. B. Różańcowa z rozłożonymi rękami; malował go Kozłowski w 1934 r.; 2) figura M. B. Niepokalanej wykonana z drzewa (w. XVII), cała złożona z gwiazdkami nad głową, u dołu dwaj aniołowie klęczą na kuli ziemskiej; pochodzi z kościoła oo dominikanów; 3) Maryja bez Dzieciątka z kwiatkiem w ręce i koroną na głowie, ozdobiona drewnianą sukienką (w. XVII); obraz malowany na płótnie; po drugiej stronie

Bochnia 1934; Ks. Wł. Kuc: Triumf Maryi Królowej Różańca Świętego. Bochnia 1934. Akta procesu koronacyjnego obrazu oraz spisy łask i cudów dołączone do procesu znajdują się w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie.

M. B. Częstochowska z napisem: „*Pod Twoją obronę uciekamy się*”. 4) Madonna karmiąca — obraz wykonany na płótnie (w. XVIII), po drugiej stronie kopia M. B. Częstochowskiej; 5) Serce Maryi i Serce Pana Jezusa, obrazy malowane na płótnie z końca XIX w.; 6) figura drewniana przedstawiająca obraz Matki Bożej z kaplicy na Murowiance, cała złocona, pochodzi z ok. 1890 r.; 7) M. B. Różańcowa z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce, w prawej trzymająca różaniec. Dookoła wszystkie tajemnice różańcowe obwiedzione różańcem; po drugiej stronie św. Dominik; obraz z kościoła dominikanów (1730 r.); 8) Maryja, św. Anna i Pan Jezus, obraz pokryty sukienką drewnianą złoconą, malowany na desce; na głowie Maryi i Pana Jezusa przyćpione korony z promieniami wykonanymi ze srebra; obraz pochodzi z kościoła oo. dominikanów (1730 r.).

Choraągwie: Sztandar koloru białego z M. B. Bocheńską. Obraz haftowany, twarz i ręce malowane na płótnie, po drugiej stronie św. Stanisław Kostka. Sztandar wykonany w r. 1934.

Szaty liturgiczne: 1) ornat koloru białego z Maryją Niepokalaną; postać Maryi haftowana, twarz i ręce malowane na płótnie, ornat liczy ok. 50 lat; 2) ornat koloru białego haftowany w róże z obrazem M. B. Królowej Polski; obraz haftowany, twarz Madonny i Dzieciątko malowane na płótnie; z przodu haftowany orzeł polski na czerwonej tarczy. Ornat ufundowany w r. 1934 na koronację miejscowego obrazu.

Naczynia liturgiczne: Na kielichu z r. 1838 znajduje się jako ozdoba podstawy kielicha emaliowana postać Maryi Niepokalanej.

Kościół szkolny wybudowany w r. 1932. Posiada cztery ołtarze. W głównym ołtarzu jest ustawiona figura M. B. Królowej Polski z Dzieciątkiem. Figura wykonana przed ostatnią wojną z kamienia pińczowskiego przez miejscowego rzeźbiarza Hajdeckiego. Poniżej mieści się obraz M. B. Częstochowskiej malowany na płótnie przez Fischera z Bochni. W kaplicy kościoła szkolnego znajduje się ołtarz dawnej kaplicy ss. felicjanek z obrazem M. B. Częstochowskiej na płótnie oraz witraż przedstawiający Zwiastowanie, fundowany w r. 1938.

Kaplice mszalne: 1) Kaplica na Murowiance, ufundowana w r. 1854 przez czterech braci Łosików na miejscu, w którym do niedawna sterczały resztki jakiegoś muru¹¹. Tradycja miejscowa głosiła, że tutaj był kościół, który zniszczyli Tatarzy. wówczas, gdy bł. Kinga uciekała przed nimi w Pieniny. Obok kościoła znajduje się źródło, o którym mówi się, że wytrysło na miejscu, gdzie w dawnym kościele znajdowała się chrzcielnica. Wody z tego źródła używają wierni na rozmaite choroby. W kaplicy znajdują się trzy ołtarze. W ołtarzu głównym jest cudowna figura M. B. Anielskiej. Figura wykonana w drzewie, cała złocona. Madonna trzyma Dzieciątko na obydwu rękach. Korona wykonana w drzewie tylko na głowie Maryi. Dzieciątko w pozycji leżącej bez korony. Wokół obrazu zawieszono 25 wotów. W bocznym ołtarzu po lewej stronie obraz M. B. Różańcowej, również ozdobiony wotami. Obraz z XVII w., malowany na płótnie, może pochodzić z kościoła pobernardyńskiego. Na suficie kaplicy wymalowano obraz Maryi Niepokalanej. W ołtarzu po prawej stronie stoi figura Maryi z wieńcem gwiazd dookoła głowy. Całość wykonana z drzewa i złocona. Figura była dawniej feretronem w jednym z kościołów bocheńskich, dziś już nieistniejących. Na froncie kaplicy z zewnątrz znaj-

¹¹ Akta powstania i dziejów tej kaplicy znajdują się w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie.

dują się obrazy Serca Maryi, Serca Pana Jezusa a na szczycie obraz Michała arch. Wszystkie obrazy malowane na blasze i wycięte figury wstawione we wnęki.

2) Kaplicę Matki Bożej zwaną Koronacyjną wybudowano w Kolanowie na miejscu koronacji cudownego obrazu M. B. Bocheńskiej. Znajduje się w niej mała kopia tegoż obrazu, wymalowana na płótnie przez miejscowego malarza Kozłowskiego. Kaplica nie wykończona. 3) Kaplica Świętej Trójcy nosi nazwę od miejsca, które się nazywa *Trinitatis*, na którym do dziś znajduje się nieczynny szyb tejże nazwy. W kaplicy jest ołtarz z drewnianą figurą M. B. Niepokalanej, wykonaną z drzewa w r. 1900. 4) Kaplica cmentarna — grobowiec z przywilejem odprawiania mszy św., należąca do rodziny Sarnów, z XVIII w. W kaplicy tej odbywają się ceremonie pogrzebowe. Jest w niej ołtarz z obrazem św. Stanisława bpa. Na ścianie wiszą obrazy, między nimi oleodrukowy obraz Serca Maryi, przyniesiony z jakiegoś prywatnego domu. 5) Kaplica św. Rozalii przy ulicy Krakowskie Przedmieście. Na ścianach kaplicy znajdują się obrazy z klasztoru pobernałyńskiego. Między nimi obraz M. B. Bolesnej na płótnie. 6) Kaplica przy ulicy Sądeckiej, zwana popularnie Sądecką, nie posiada wprawdzie przywileju na odprawianie mszy św., atoli doznaje czci z tego powodu, że w niej przechowywano cudowny obraz M. B. Bocheńskiej po wyjściu dominikanów z Bochni.

Kaplice mszalne w zakładach: 1) W Internacie ss. felicjanek przy ul. Kraśzewskiego (*Caritas*) kaplica z ołtarzem, w którym jest umieszczony obraz M. B. Częstochowskiej. Obraz malowany na płótnie sprzed 50 lat. 2) U ss. słuźebniczek na Solnej Górze, w ołtarzu jest wstawiona figura Niepokalanej z gipsu. 3) W szpitalu przy ul. 22-Lipca; w ołtarzu gipsowa figura Niepokalanej. Na ścianie wisi obraz M. B. malowany na płótnie przed ok. 20 laty, ozdobiony wotami przez chorych ze szpitala.

Kapliczki i figury: 1) Z drugiej strony absydy kościoła parafialnego znajduje się ogrójec. W nim koło krzyża Jezusowego stoją dwie postacie: św. Jan i M. B. Bolesna. Figury obie jak również i sam krzyż z Panem Jezusem wykonane z drzewa, pokryte polichromią. Osoby wielkości większej niż naturalne. 2) W ogrodzie plebańskim jest figura Niepokalanej ze złożonymi rękami i różańcem. Figura wykonana z kamienia pińczowskiego przed 40 laty. 3) Kapliczka przy ul. Wiśnickiej „na Czerwieńcu”, ufundowana przez rodzinę Krajewskich we własnym ogrodzie. W niej ołtarzyk z obrazem M. B. Bocheńskiej (oleodruk). Są też małe figurki porcelanowe aniołków i jedna Maryi Niepokalanej. 4) Kapliczka z betonu przy ul. Sądeckiej, w ogrodzie rodziny Wojciechowskich, z figurką Niepokalanej z gipsu. Przy niej odprawiają ludzie bez księdza nabożeństwa majowe i październikowe. 5) Figura M. B. Niepokalanej z kamienia przy ulicy Krzeczowskiej, zbudowana przez mieszkańców około 70 lat temu. 6) Kapliczka przy ulicy Brzeskiej, zbudowana przez mieszkańców Podedworza z cegły, z małym ołtarzykiem i obrazem M. B. Różańcowej. 7) Kapliczka przy ul. św. Leonarda, stojąca na miejscu dawnego kościoła św. Leonarda. W niej znajduje się mała figurka N. M. P. Niepokalanej, nowa z gipsu. Stary obraz M. B. Różańcowej na płótnie zniszczał, starsi tylko o nim jeszcze wspominają. 8) Figura Niepokalanego Poczęcia na filarze przy ul. Proszowskiej, z kamienia. Matka Boża z koroną na głowie. Ufundowali ją mieszkańcy ulicy Proszowskiej około 1820 r. (data nieczytelna). 9) Przy ulicy św. Leonarda, w ogrodzie prof.

Warcholika znajduje się figura Niepokalanej z kamienia, wybudowana w 1936 r. 10) W Kolanowie, po drodze do kaplicy koronacyjnej umieszczono obrazek M. B. Bocheńskiej i gipsową figurkę Niepokalanej na studni z wodą do picia. 11) Na skrócie ulicy 22-Lipca i Karosek stoi krzyż drewniany z korpusem Pana Jezusa a pod nim postać Matki Bolesnej z siedmioma mieczami malowanymi na blasze. 12) Na ulicy Sienkiewicza w dawnej ochronce, gdzie były ss. felcjanki, na podwórzu u wejścia do zakładu jest figura Niepokalanego Poczęcia z kamienia. Maryja bez przykrycia głowy ze złożonymi rękami i różańcem. Figura może liczyć około 70 lat. 13) Figura M. B. Niepokalanej w Kurowie, przy drodze do Wiśnicza, zbudowana blisko 100 lat temu przez miejscową ludność. 14—15) We wsi Chodenice znajdują się dwie figury koło strażnicy: pierwsza— M. B. Różańcowej w koronie z kamienia, ufundowana przez jakąś nieznaną rodzinę i druga — w zagrodzie rodziny Karczmarczyków, wzniesiona przez nią z kamienia, przedstawiająca Maryję z berłem w ręku. Obydwie mogą liczyć ok. 80 lat.

W podziemiach kopalni w Bochni znajdują się kaplice, między nimi Narodzenia Pana Jezusa z rzeźbami Maryi, św. Józefa i Dzieciątka Jezus z soli. Dziś kaplic tych nie można zwiedzić ani opisać.

Całe mnóstwo figur-rzeźb Maryi w różnych postaciach znajduje się na cmentarzach grzebalnych (miejskim i św. Rozalii). Nadto liczne obrazy i figurki przedstawiające Matkę Bożą wiszą na ścianach zewnętrznych kamienic i domów miasta.

Bractwa kościelne: 1) Bractwo pod wezwaniem Matki Bożej założone w czasach panowania Władysława Łokietka. Istniało do r. 1810. Oficjalna jego nazwa brzmiała: *Fraternitas Beatae Virginis Mariae*, lecz popularnie było nazywane: Matkobożańskim. Było ono najzasobniejszą instytucją na terenie parafii, gdyż majątek członków bractwa z chwilą śmierci przechodził prawie w całości na rzecz instytucji. Zmarli członkowie bractwa chowani byli, ze specjalnymi honorami, w osobnym grobowcu pod kościołem parafialnym, na koszt organizacji. 2) Bractwo szkaplerza założone w parafii w 1633 roku istnieje do dnia dzisiejszego. Erygował je na podstawie pozwolenia prowincjała karmelitów polskich prepozyt bocheński ks. Stanisław Bydłosiewicz. 3) Bractwo różańcowe założyli w parafii oo. dominikanie, którzy osiedlili się w Bochni w 1375 r. Bractwo istniało przy kościele Wniebowzięcia N. M. P. do r. 1777. Z chwilą usunięcia dominikanów bractwo upadło. Zostało na nowo erygowane dopiero po 84 latach przez ks. Ksawerego Gluzińskiego wikariusza, a później miejscowego proboszcza. 4) Bractwo żywego różańca, którego data powstania nie jest znana. 5) Sodaliczka mariańska „Pań i Panów” powstała w 1904 r. staraniem ks. Franciszka Lipińskiego. Oprócz sodaliczki starszych były również sodaliczki młodzieży szkolnej męskiej i żeńskiej we wszystkich szkołach średnich.

Pieśni lokalne: Pieśń o Matce Bożej Bocheńskiej ułożył ks. Władysław Kuc. Śpiewa się ją w kościele na nabożeństwach maryjnych. Całość składa się z 9 zwrotek. Oprócz niej jest jeszcze 12 innych pieśni lokalnych o Matce Boskiej Murowiańskiej¹² oraz litanie do Maryi Panny Anielskiej w Murowiance.

¹² Teksty tych pieśni posiada ks. dr Józef Pączek z Bochni. Przy tej okazji składam mu gorące podziękowanie za pomoc i udostępnienie swych wiadomości dotyczących niniejszej parafii.

Pieśń 1 posiada 9 zwrotek				Pieśń 7 posiada 12 zwrotek			
"	2	"	8	"	8	"	8
"	3	"	7	"	9	"	4
"	4	"	5	"	10	"	7
"	5	"	5	"	11	"	12
"	6	"	5	"	12	"	8

Pielgrzymki: 1) Corocznie od przeszło stu lat udaje się tradycyjna procesja z kościoła parafialnego do oddalonego o 6 km kościółka Kazimierzowskiego M. B. Anielskiej w Łąpczycy w pierwszą niedzielę po 16 lipca na uroczystość M. B. Szkaplerznej. Pielgrzymka jest urządzana na pamiątkę ślubu jaki złożyli górnicy bocheńscy w czasie szalejącej zarazy. 2) Co roku w pierwszą niedzielę sierpnia udaje się procesja do oddalonej o 3 km Murowianki na odbywający się tam odpust. 3) W dniu 10 sierpnia udaje się co roku pielgrzymka do Kalwarii Zebrzydowskiej. Bierze w niej udział przeciętnie ponad stu uczestników. 4) W rocznicę koronacji cudownego obrazu M. B. Bocheńskiej udaje się co roku procesja parafialna do kaplicy koronacyjnej w Kolanowie, gdzie odprawia się msza św. z okolicznościowym kazaniem. Bierze w niej udział, tak jak w procesji do Łąpczycy i Murowianki, cała parafia. Liczba uczestników dochodzi do 5 tysięcy. Ostatnio wierni gromadzą się sami pod kaplicą koronacyjną bez procesji.

14. BOLESŁAW (pow. Dąbrowa Tarnowska)

Parafia istnieje od połowy XIII w. Kościół parafialny pod wezw. św. Wojciecha został wzniesiony na miejscu dawnego kościoła drewnianego w 1605 r.

Ołtarze: 1) Ołtarz pod wezwaniem M. B. Różańcowej z dwoma ruchomymi obrazami: M. B. Szkaplerznej i Pana Jezusa na krzyżu. We wnęce znajduje się kamienna figura M. B. Różańcowej, w górnej części ołtarza w owalnych ramach umieszczone jest Serce Maryi. 2) Ołtarz boczny pod wezwaniem św. Rodziny, z figurą św. Rodziny z kamienia, za ruchomym obrazem św. Michała. Przed zasuwą obraz M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na desce, sprowadzony z Rzymu przez oo. redemptorystów. Przy obrazie znajdują się wota w liczbie 34. Od r. 1951 zaprowadzono księgę łask. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego. 3) W tak zwanej kaplicy Ligęzów jest ołtarz z obrazami św. Anny Samotrzec, który w opinii parafian uchodzi także za obraz Matki Bożej ze św. Elżbietą, oraz w górnej części ołtarza obraz koronacji Matki Bożej. Oba obrazy malowane na płótnie pochodzą z XVII w.¹³ W ołtarzu tym znajduje się jeszcze obraz M. B. Tuchowskiej, reprodukcja na blasze z XIX w.

W kościele znajdują się dwa witraże: Niepokalanego Poczęcia i M. B. Częstochowskiej z XX w.

Feretry: 1) figura Niepokalanego Poczęcia; 2) obraz M. B. Nieustającej pomocy, z drugiej strony św. Katarzyna, malowany na płótnie z XIX w.; 3) obraz M. B. Różańcowej, z drugiej strony Pan Jezus uzdrawia chorych, malowany na płótnie z XIX w.

Chorągwie: 1) Serce Maryi, z drugiej strony Serce P. Jezusa, kolor biały; 2) M. B. Niepokalana, z drugiej strony św. Jan Kanty, kolor biały; obrazy ma-

¹³ Por. Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. 1: Wojew. krakowskie. Warszawa. 1953 s. 135, fig. 348.

lowane w r. 1952; 3) M. B. Różańcowa, z drugiej strony święta Rodzina, kolor biały; 4) M. B. Bolesna, z drugiej strony Pan Jezus w cierniowej koronie, kolor czarny.

Sztandary: 1) M. B. Szkaplerzna, z drugiej strony św. Agnieszka, kolor biały; 2) Maryja z Chrystusem wśród lili, z drugiej strony św. Zofia, kolor biały; 3) M. B. Nieustającej Pomocy, z drugiej strony św. Józef, kolor biały; 4) M. B. Częstochowska, z drugiej strony św. Wojciech, kolor zielony.

Kaplice mszalne: 1) kaplica na cmentarzu przykościelnym z ołtarzem M. B. Częstochowskiej, wzniesiona przez parafian w r. 1910; 2) kaplica z ołtarzem M. B. Szkaplerznej w Kannie, wzniesiona w r. 1871.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) W centrum Bolesławia stoi figura M. B. Królowej Polski z kamienia, na kamiennym przeszło dwumetrowym postumencie, z napisem: „Królowo Korony Polskiej, módl się za nami” i poniżej: „Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie”, a jeszcze niżej: „Grunwald 1410—1910”. Pod napisem orzeł polski, pod którym herby Polski, Litwy i Rusi. Fundowali parafianie bolesławscy w r. 1910. Fundacja jest świadectwem patriotyzmu okazywanego w czasie niewoli. 2) figura M. B. Różańcowej w Bolesławiu, na polu Eugeniusza Ząbka, nie znanej fundacji z XIX w., odnowiona w r. 1952; 3) figura kamienna M. B. Różańcowej w miejscowości Grądy, na polu Bronisława Nadelskiego, z 1860 r.; 4) figura z kamienia Królowej Polski w miejscowości Kuzie, na polu Franciszka Szczygła, z r. 1928; 5) figura kamienna Niepokalanie Poczętej z napisem „O Maryjo bez grzechu poczęta, módl się za nami” w miejscowości Tonia, na polu Zofii Wójcik, z r. 1954; 6) figura z kamienia Królowej Polski w miejscowości Kanna, na polu fundatora Jana Świątka, z r. 1929; 7) figura kamienna M. B. Różańcowej z napisem „Matko Boska módl się na nami” w miejscowości Pawłów, na polu Władysława Chlastawy, z r. 1907; 8) figura z kamienia Królowej Polski w miejscowości Podlipie, fundowali Michał i Anna Kochanek w r. 1948; 9) figura kamienna M. B. Różańcowej w miejscowości Strojców, na polu Pawła Biernata, z r. 1906; 10) figura z kamienia M. B. Królowej Polski w miejscowości Świebodzin, na polu Franciszka Ciepłińskiego, fundacji Józefa Robaka w r. 1939; 11) cementowa figura Serca Maryi z r. 1950 w miejscowości Świebodzin, w ogrodzie Jana Sarata, fundacji Michała i Zofii Łosiów; 12) figura Niepokalanej z kamienia w miejscowości Wólka Grądzka, na polu Franczyków, z r. 1906; 13) figura z kamienia Niepokalanie Poczętej w miejscowości Wólka Grądzka, na polu Piotra Lustofina, z r. 1948; 14) figura z gipsu M. B. Różańcowej z napisem: „Pod Twoją obronę uciekamy się” w miejscowości Tonia, na polu gromadzkim, fundacji Michała i Marii Kochanek z r. 1955. 15) figura M. B. z Lourdes z napisem: „O Marjo bez grzechu poczęta módl się itd.” w miejscowości Kanna, fundacji Zofii Piekielniak z r. 1956.

Pieśni lokalnych nie ma, ani też legend i obrzędów ludowych, poza dożynkami w uroczystość Matki Bożej Zielnej. Od czasu wojny ustaliła się w tamtejszym kościele tradycja, że po prymarii zostają wszyscy wierni na odśpiewanie antyfony *de tempore*, a po sumie śpiewają „Anioł Pański” oraz za dusze zmarłych „Wieczne odpoczywanie”. Śpiewy te wprowadzono w czasie wojny, dla zachowania parafii za przyczyną Maryi Panny i wstawiennictwem dusz czyśćcowych od nieszczęść. Parafianie uczęszczają z pielgrzymką do Częstochowy, Tuchowa i najwięcej do Odporyszowa, z okazji odpustu.

15. BORKI NIŻAŃSKIE (pow. Mielec)

Parafia istnieje od 1946 r., w którym również zbudowano kościół pod wezw. Wniebowzięcia Maryi Panny.

W ołtarzu głównym pod wezw. Matki Bożej jest obraz Wniebowzięcia N. Maryi P., malowany na płótnie (kopia Murilla). Drugi obraz M. B. Częstochowskiej, malowany na desce, z końca XIX w.

Feretry: 1) obraz M. B. Różańcowej, malowany na płótnie, po drugiej stronie Zwiastowanie, z w. XIX; 2) obraz M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na blasze, po drugiej stronie św. Michał; 3) obraz Serca Maryi, malowany na desce, po drugiej stronie Serce Pana Jezusa; 4) obraz M. B. Pocieszenia, malowany na płótnie, po drugiej stronie anioł stróż; 5) obraz M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Józef; 6) figura gipsowa M. B. Niepokalanej.

Sztandary i chorągwie: 1) sztandar czerwony z obrazem malowanym M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie Chrystus trzyma ewangelię z napisem: „Jam jest prawda, droga i życie”; 2) sztandar czerwony z obrazem malowanym Matki Bożej w gronie apostołów w Wieczerniku, po drugiej stronie Trójca Przenajświętsza; 3) chorągiew zielona z obrazem malowanym M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie św. Mikołaj; 4) chorągiew żółta z obrazem M. B. Pocieszenia, po drugiej stronie św. Józef Oblubieniec.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) W Borkach Niżańskich, w ogrodzie szkolnym, figura M. B. Niepokalanej z kamienia, z XIX/XX w.; 2) w Młodochowie, na dziedzińcu szkolnym kapliczka ze statuą M. B. Niepokalanie Poczętej.

Przy kościele istnieje bractwo żywego różańca. Parafianie odbywają pielgrzymki do Leżajska, Tarnobrzegu, rzadziej do Częstochowy.

16. BOROWA (pow. Dębica)

Parafia istnieje od r. 1948. Kościół parafialny pod wezw. M. B. Częstochowskiej.

W ołtarzu głównym pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz M. B. Częstochowskiej wytłaczany w blasze, pobrązowany, zakupiony w 1942 r. W bocznym ołtarzu jest gipsowa figura M. B. z Lourdes.

Fereton — figura gipsowa M. B. Wniebowziętej.

Sztandary: 1) biało-czerwony z obrazem M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Stanisław Kostka, z 1953 r.; 2) biało-niebieski z obrazem M. B. z Fatimy i napisem: „Jezu ufam Tobie”, z 1956 r.

Dzwon z wizerunkiem M. B. Bolesnej.

Kaplice przydrożne: 1) kapliczka z obrazem (oleodruk) Serca Maryi na polu Jana Krzaka; 2) kapliczka z obrazem Serca Maryi, malowanym na szkle, na polu Józefa Dumanowskiego.

Przy kościele istnieje bractwo żywego różańca.

Parafianie uczęszczają do miejsc cudownych: Częstochowy, Kalwarii Zebrzydowskiej, Odporyszowa, Zawady i najliczniej do Tuchowa.

17. BOROWA (pow. Mielec)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół pod wezw. św. Mikołaja zbudowany w r. 1895. Odpust na M. B. Różańcową.

W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajduje się figura M. B. Niepokalanej. W głównym ołtarzu pod wezw. św. Mikołaja jest obraz M. B. Częstochowskiej z w. XVII. Sukienki ze srebrnej blachy. Przy obrazie są wota. Kościół polichromowany w 1934 r. Na sklepieniu jest przedstawiona scena Narodzenia Pana Jezusa.

Feretry: 1) trzy figury Niepokalanej wykonane w drewnie z XVIII w. 2) obraz malowany na drzewie M. B. Niepokalanie Poczętej.

Chorągwie: 1) chorągiew biała z obrazem malowanym M. B. Niepokalanie Poczętej z 1936 r.; 2) sztandar czerwony z obrazem haftowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie orzeł biały, z 1933 r.; 3) sztandar młodzieży z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej.

Kapliczki przydrożne: 1) w Borowej kapliczka zbudowana w pocz. XX w. z obrazem malowanym na płótnie M. B. Nieustającej Pomocy; 2) w Sadkowej Górze kapliczka z XIX w. z obrazem malowanym na płótnie M. B. Częstochowskiej; 3) w Pławie kapliczka z 1946 r., a w niej obraz Madonny malowany na płótnie; 4) w Orłowie kapliczka kamienna, zbudowana w 1780 r., wewnątrz obraz M. B. Częstochowskiej; 5) w Glinach Małych kapliczka z końca XIX w. z obrazem M. B. Nieustającej Pomocy, malowanym na płótnie; 6) w Glinach Wielkich kaplica z końca XIX w. z obrazem Madonny z Dzieciątkiem, malowanym na papierze; 7) w Borowej figura kamienna M. B. Częstochowskiej; 8) w Pławie, na polu Stachowicza, figura kamienna M. B. Niepokalanie Poczętej; 9) w Sadkowej Górze, na gruncie Feliksi Bochockiej, figura kamienna M. B. Niepokalanie Poczętej z końca XIX w.

Wycofany z kultu ludowy obraz Serca Maryi, malowany temperą na płótnie w końcu XIX w. a pochodzący z Sadkowej Góry, znajduje się w Muzeum Etnograficznym w Krakowie¹⁴.

Parafianie uczęszczają do miejsc cudownych w Częstochowie, Leżajsku a najwięcej w Kalwarii Zebrzydowskiej.

18. BORZĘCIN DOLNY (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od r. 1936. Kościół parafialny pod wezw. Królowej Polski zbudowany w r. 1928 z ofiar parafian i rodaków z Ameryki, jako wotum dziękczynne za ocalenie w czasie wojny 1914—1918. Odpust obchodzony jest w dniu 3 maja.

W ołtarzu głównym pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz M. B. Królowej Polski; twarz i ręce malowane na płótnie, inne części płaskorzeźbione. Obraz uważany za stynący łaskami, o czym świadczy 22 wotów. Spośród witraży jeden w prezbiterium przedstawia M. B. Różańcową z Dzieciątkiem.

Z feretronów dwa poświęcone są Maryi: 1) obraz malowany na płótnie M. B. Różańcowej z Dzieciątkiem, po drugiej stronie Serce Pana Jezusa, fundowany w r. 1935; 2) figura drewniana Niepokalanie Poczętej, z 1935 r.

Sztandar biały z obrazem malowanym na płótnie M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie symbol IHS i haftowany napis: „Bractwo światła kościelnego — rok 1955”.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) figura z piaskowca M. B. Niepokalanej na polu Sebastiana Smoła z r. 1905; 2) figura M. B. Wniebowziętej na polu Jó-

¹⁴ Por. T. Seweryn: Polskie malarstwo ludowe. Kraków 1937, ryc. 22.

zefa Szatkowskiego, z r. 1850; 3) figura z piaskowca M. B. Różańcowej na polu Stanisława Płachno; 4) figura kamienna Matki Bożej z Dzieciątkiem z r. 1875 na polu Stefana Chwały; 5) figura kamienna Pana Jezusa z r. 1884 na polu Feliksa Dukata; pod statuą Matka Boża Bolesna; 6) figura kamienna M. B. Bolesnej (*Pieta*), płaskorzeźba z drugiej połowy XIX w., w „Zagrodach” na polu Anny Łuba; 7) figura z piaskowca M. B. Różańcowej z r. 1905 „na Przymiarkach”, na polu Jana Kani.

Przy kościele istnieje bractwo żywego różańca. Parafianie najczęściej uczęszczają na odpusty do Odporyszowa — na dzień Zesłania Ducha Świętego, do Okulic na dzień Narodzenia N. M. P. i bardzo licznie do Borzęcina Górnego na święto Narodzenia N. M. P.

19. BORZĘCIN GÓRNY (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół pod wezw. Narodzenia N. Maryi P. zbudowany w r. 1618, spalony w r. 1802, odbudowany w r. 1854. poszerzony w r. 1917. Główny odpust obchodzony jest w dniu 8 września.

W wielkim ołtarzu wykonanym w latach 1946—1948 znajduje się obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na desce. Obraz pokryty poślizganą sukienką i tak przemalowany, że trudno ustalić datę jego wykonania. Pochodzi prawdopodobnie z pierwszej poł. XVII w. Tradycja niesie, że istniał już w czasie najazdu szwedzkiego. Podczas pożaru kościoła wierni uratowali ten obraz słynący łaskami. Przy obrazie są wota: 14 ryngrafów, 30 serc i kilka sznurów koralii. Z racji tego obrazu kościół otrzymał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajduje się płaskorzeźbiony obraz M. B. Różańcowej, wykonany z drzewa w latach 1880—1890. Płaskorzeźba zasuwana jest obrazem M. B. Nieustającej Pomocy. Obraz malowany na płótnie w latach 1900—1910. W ołtarzu bocznym pod wezwaniem świętej Rodziny znajduje się tegoż tytułu obraz, malowany na płótnie przez Aleksandra Boba w r. 1934. W niszy umieszczona jest figura M. B. Niepokalanie Poczętej, wykonana z drzewa w r. 1910. W ołtarzu bocznym mieści się rzeźba *Pieta*, wykonana prawdopodobnie przez Franciszka Wyspiańskiego, ojca poety w r. 1870.

Obrazy: W nawie głównej od strony północnej jest zawieszony obraz M. B. Częstochowskiej, zakupiony przez miejscowych robotników w trzechsetną rocznicę obrania Maryi Królową Polski, poświęcony 8 IX 1956. Twarz i ręce malowane na desce, inne części wytłaczane na kredowym podkładzie, szaty zastępują złote sukienki.

W zakrystii znajduje się obraz Madonny z Dzieciątkiem. Postać Maryi z Dzieciątkiem otoczona aniołami. Obraz malowany na blasze. Na odwrocie napis: „Ten obraz poświęcony przez X. Mikołaja Oborskiego bpa laodyckiego die 20 decembris 1673. Ten obraz Bogarodzicy i Panny Naświętszy na cześć i chwałę Onej i ozdoby większej Józef Jan Łęczycki z Heleną małżonką swoją wystawili. Ten obraz własną pracą swoją na cześć tej Pannie, którą TY w ołtarzu widzisz, łaskawy czytelniku, spólnie z drugimi za nas Pana Boga proście. Wymalowany w Krakowie przez Tomasza Adamowicza malarza krakowskiego die 20 septembris A. D. 1673”.

Na skrzyżowaniu nawy głównej z bocznymi kaplicami, mniej więcej w środku kościoła, znajduje się rzeźba przedstawiająca Golgotę, przypuszczalnie z XIX w.

Witraże: W fasadzie witraż okrągły przedstawiający M. B. Borzęcińską, wykonany w 1945 r. W bocznej kaplicy witraż przedstawiający Maryję Pannę w wieku dziewczęcym.

Feretry: 1) Obraz M. B. Szkaplerznej malowany na papierze. U dołu napis w języku francuskim, zniszczony, nie dający się odczytać. Po drugiej stronie obraz M. B. Różańcowej z tajemnicami dookoła i napisem w języku francuskim, włoskim i angielskim: „*N. D. du St. Rosaire; N. S. S.A. Del Rosario; Our Lady of the Rosary. Paris Turgis editeur — Robert Lith*”; 2) obraz M. B. Różańcowej malowany na blasze, dookoła postaci sceny z życia Maryi i Jezusa; po drugiej stronie Serce Pana Jezusa; 3) figura drewniana M. B. Niepokalanej; 4) figura drewniana M. B. z Lourdes, koniec XIX w.; 5) figura drewniana Madonny z Dzieciątkiem.

Sztafety: 1) czarny z M. B. Różańcową, po drugiej stronie Ukrzyżowanie, obraz malowany na płótnie; 2) czarny z Madonną i Dzieciątkiem, po drugiej stronie Chrystus wskrzeszający Łazarza, obraz malowany na płótnie; 3) biały z Maryją Niepokalaną, po drugiej stronie orzeł biały, malowany na płótnie; 4) zielony z M. B. Różańcową, po drugiej stronie bł. Kinga, malowany na płótnie; 5) zielony z Niepokalanie Poczętą, po drugiej stronie św. Franciszek z Asyżu, malowany na płótnie; 6) biały z M. B. Różańcową, po drugiej stronie św. Agnieszka, malowane na płótnie 7) czerwony ze św. Anną i Maryją, po drugiej stronie św. Józef z Dzieciątkiem, malowany na płótnie; 8) chorągiew biało-czerwona, na białej stronie obraz M. B. Nieustającej Pomocy, na stronie czerwonej obraz bł. Kingi, obrazy malowane na płótnie, fundacja Polaków z Chicago w 1954 r.

Ornat biały z obrazem M. B. Niepokalanej na kolumnie, haftowany niemi kolorowymi i srebrnymi.

Kielichy: 1) kielich z ryngrafem srebrnym Maryi, Chrystusa i św. Józefa; 2) kielich z ryngrafem w kolorowej porcelanie Maryi, Serca Pana Jezusa i św. Józefa z r. 1802.

Kaplica mszalna pod wezw. św. Franciszka, wybudowana w 1926 r. W niej znajduje się feretron — figura Niepokalanie Poczętej, fundacja dziewcząt z przysiółka „Na Łozach”.

Figury przydrożne: 1) Figura Królowej Polski na parceli Józefa Stacha, kuta w kamieniu, z r. 1905. Fundator figury płacąc asekurację, która wtedy była jeszcze nieobowiązkowa wyrozumował, że, zamiast ciągle płacić, lepiej figurę postawić z prośbą o opiekę, co też uczynił. 2) Figura Wniebowzięcia Matki Bożej wykonana z kamienia w XIX w. Fundował i wykonał rzeźbiarz Adeodat Mastyński, Czech z pochodzenia, który również dał takie napisy: „Przez cherubiny do nieba wzięta, za dziećmi Twymi módl się o święta. Niech gardząc ziemią, tęsknią do Ciebie, by razem z Tobą cieszyć się w niebie. Przodkowie nasi Maryję kochali i w takich to pamiątkach nam się poznać dali”. Tenże Martyński wykonywał również inne miejscowe figury. 3) Figura Madonny z Dzieciątkiem na parceli Stefana Klisiewicza wykonana z kamienia w r. 1883, z tytułu wdzięczności za otrzymane łaski. 4) Figura M. B. Różańcowej na par-

celi Kilarskich wykonana z kamienia, fundacja tejże rodziny przed 2-gą wojną światową. 5) Figura M. B. z Dzieciątkiem z drzewa w nyży domu stojącego przy drodze, fundowana w r. 1912 przez Jana Prokopa. 6) Figura Maryi pod krzyżem, wykonana z kamienia w r. 1905 na parceli Jana Hujara. Prawdopodobnie znajduje się w tym miejscu grób z czasów morowego powietrza na terenie Borzęcina. 7) Figura M. B. Niepokalanie Poczętej wykonana z kamienia znajduje się na parceli Marii Kania. 8) Figura kamienna Maryi z Dzieciątkiem z XIX w. stoi obok skrzyżowania dróg „na Warysiu”. 9) Figura św. Rodziny, wykonana w kamieniu w roku 1912 na parceli Józefa Dziadowiec. 10) Przy drogach leśnych znajdują się jeszcze 3 kapliczki z oleodrukowanymi obrazami Maryi. Ponadto w parafii istnieje drugie tyle kaplic i figur treści nie maryjnej. Z kapliczką Świętej Trójcy związana jest następująca legenda: Szedł tędy na jarmark do Radłowa jakiś kupiec posiadający więcej pieniędzy. Miał zwyczaj nucić po drodze godzinki. Napadli go zbójcy. Uprosił ich, aby pozwolili mu dośpiewać nabożeństwa a wówczas odda im pieniądze. Przez ten czas, gdy ukląkł i kończył śpiewanie, dał się słyszeć tętent nadjeżdżających wozów, na skutek czego zbójcy uciekli.

Przy kościele istnieją bractwa szkaplerza i różańca św.

Pieśni lokalne:

- 1) Najświętsza Maryjo, Matko Boska Borzęcińska,
z dawna słynąca łaskami,
błogosław czyniącym dobrze
i racz modlić się za nami. (1 zwrotka).

Wiele wierszy o M. B. Borzęcińskiej napisała wiejska dziewczyna Anastazja Staško. Teksty ich znajdują się w miejscowym archiwum parafialnym oraz w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie.

Ludność najliczniej uczęszcza na odpusty do Okulic, potem do Odporyszowa a każdy parafianin przynajmniej raz w życiu musi być w Kalwarii Zebrzydowskiej. Podobno dawniej przybywały często pielgrzymki do Borzęcina, nawet więcej niż do Odporyszowa, z czasem one zmaląły, lecz ostatnio znowu się wzmagają.

20. BRUNARY (pow. Gorlice)

Parafia istnieje od r. 1947. Kościół potemkowski pod wezw. św. Michała archanioła zbudowany w r. 1831. Odpust ku czci Matki Bożej obchodzony jest na Wniebowzięcie N. M. P. W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Boskiej znajduje się obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na desce w XVIII w. W ołtarzu bocznym znajduje się obraz Wniebowzięcia, malowany na płótnie w 1950 roku. Na ścianie wisi obraz malowany na płótnie w XVIII w., przedstawiający Maryję jako Królowę, która bierze w opiekę wszystkie stany.

Feretrony: 1) obraz M. B. Nieustającej Opieki malowany na blasze, po drugiej stronie św. Mikołaj; 2) obraz malowany na desce przedstawiający Wniebowzięcie, po drugiej stronie św. Michał archanioł; 3) figura Wniebowzięcia N. M. P. z 1956 r.

Z chorągwi jedna posiada obraz Madonny z Dzieciątkiem, po drugiej stronie Zmartwychwstanie Pana Jezusa.

Na jednym ornacie znajduje się obraz Maryi z Dzieciątkiem.

Na terenie parafii jest kościół filialny w Czarnej a w jego bocznym ołtarzu znajduje się obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, malowany na desce w XVIII w.

Przy kościele parafialnym jest bractwo różańcowe.

Co roku na Wniebowzięcie N. M. P. parafianie przywożą do kościoła duży wieniec dziękczynny. Przy udziale orkiestry ludowej odbywa się procesja do ołtarza Matki Bożej, na którym składają wieniec, jako podziękowanie za zbiorę i opiekę Matki Boskiej przy pracy. Parafianie uczęszczają na odpusty do Tuchowa i Kalwarii Zebrzydowskiej.

21. BRUŚNIK (pow. Tarnów)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół pod wezw. Maryi Panny zbudowany w r. 1903. Główny odpust obchodzi się na Wniebowzięcie N.M.P.

W wielkim ołtarzu pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na desce w XVI w., przemalowany w w. XVII i XIX. Obraz oddawna słynie łaskami, o czym świadczą wota. Pierwszy spis wotów pochodzi z r. 1774. W 1797 r. liczne wota zostały zabrane przez rząd austriacki. Obecnie jest ich 73. W 1743 r. została zaprowadzona księga łask. Z racji tego obrazu kościół w r. 1954 posiadał przywilej sanktuarium maryjnego¹⁵. W ołtarzu bocznym pod wezw. Świętej Trójcy znajduje się obraz M. B. Szkaplerznej, malowany na płótnie przez Grinera w r. 1870. W tym samym ołtarzu jest również obraz M. B. Wniebowzięcia, malowany na płótnie przez tegoż artystę.

Kościół był polichromowany w r. 1955. W prezbiterium jest przedstawione Zwiastowanie Maryi Panny.

W kościele jest jeden witraż przedstawiający Wniebowzięcie N. M. P.

Feretry: 1) drewniana figura Niepokalanie Poczętej; 2) obraz Serca Maryi, malowany na desce, przedstawiający po drugiej stronie św. Józefa.

Chorągwie i sztandary: 1) chorągiew czerwona z obrazem malowanym Serca Maryi, po drugiej stronie Serce Jezusa; 2) chorągiew biała z obrazem malowanym M. B. Szkaplerznej, po drugiej stronie św. Józef; 3) sztandar biały z obrazem Maryi Pośredniczki Łask, malowany na płótnie, z drugiej strony czerwony z obrazem św. Stanisława bpa.

Ornat biały z obrazem haftowanym Madonny z Dzieciątkiem z 1870 r.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) figura M. B. Niepokalanej w Bruśniku na gruncie Karola Kuropatwy; 2) figura M. B. Niepokalanej w Bruśniku na gruncie Franciszka Gryzła.

Przy kościele istnieje bractwo szkaplerza karmelitańskiego.

Pieśni lokalne:

1) Bądź pozdrowiona, słynąca cudami

Najświętsza Panno na bruśnickim tronie.

Od wieków długich królujesz nad nami

lud wierny mając w pieczy i obronie.

(8 zwrotek)

¹⁵ Zob. Ks. J. Grabowski: Historia łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej w Bruśniku. Kraków 1948; S. Tomkiewicz: Powiat grybowski. „Teki konserwat.” T. 1: 1900 s. 107—109,

- 2) Matko Najświętsza w bruśnickim kościele,
oto my Twój służy i czciciele
przed Twym tronem upadamy
za łask Twoich wiele. (24 zwrotki)
- 3) Panno Najświętsza w bruśnickim kościele,
pełna pociechy, dobroci, miłości
oto przed Tobą w pokorze się ściele
lud utrapiony, żebrząc Twej litości.
Usłysz, Maryjo, jak prosim ze łzami,
Matko Bruśnicka, zlituj się nad nami. (10 zwrotek)
- 4) Zawitaj Królowa podkarpackiej ziemi,
darząca na nowo łaskami Twoimi
wszystkich, co w dziedzictwie Twym żyją,
o Matko Bruśnicka, o Maryja. (10 zwrotek)
- 5) Drogi klejnocie podkarpackiej włości,
wiernego ludu najśodsza miłości,
Matko Bruśnicka z Dzieciątkiem u łona,
bądź pozdrowiona. (10 zwrotek)
- 6) Gwiazdo śliczna wspaniała, któraś nam zajaśniała
Najświętsza Matko Bruśnicka, chwała Tobie bądź chwała. (15 zwrotek)
- 7) Zdrowaś Maryja, Boga Rodzico,
wiernego ludu Najśodsza Pani,
niewyczerpana łaski skarbnico,
Twojej pomocy żebrzą poddani.
O nie gardź swoich dzieci prośbami,
Matko Bruśnicka, módl się za nami. (10 zwrotek)
- 8) Witaj Panno i Matko Najśodsza,
co w bruśnickim wizerunku słyniesz,
choćżeś chwałą wśród innych najmlodsza,
czcigodnością w zmrokach wieków giniesz,
choćżeś w świecie nie jest sławna,
lud Cię kocha i czci z dawna
i ucieka się do Ciebie,
bo Ty wspierasz go w potrzebie
zawsze łaską wszelką,
Boża Rodzicielko. (10 zwrotek)
- 9) Zawitaj perło bruśnickiej świątyni,
wiernego ludu najlepsza świadczyni,
w świętym obrazie światu się jawiąca,
Panno Czcigodna, Matko Kochająca. (22 zwrotki)
- 10) Wnieśmy hymn wdzięczny Boskiej Opatrzności
za skarb niebieski, co pośród nas gości,
odkąd Maryja zasiada na tronie
wśród ludu swego w królewskiej koronie. (17 zwrotek)

Na odpust parafianie uczęszczają do Tuchowa i Ciężkowic. Legenda głosi, że w czasie panowania cholery w 1870 r. Matka Boża objawiła się proboszczowi ks. Józefowi Nowakowi i powiedziała, że na jednym z domów zakończy się choroba.

22. BRZESKO

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół pod wezw. św. Jakuba zbudowany w r. 1447.

Ołtarze: 1) W głównym ołtarzu neogotyckim figura M. B. Niepokalanej w otoczeniu św. Jakuba i św. Jana Kantego; u góry św. Florian. 2) W ołtarzu bocznym pod wezw. M. Bożej jest obraz M. B. Różańcowej typu obrazu M. B. Piekarskiej, malowany na desce, przykryty sukienką (w. XVII). W tym samym ołtarzu znajduje się obraz św. Anny Samotrzeć z pocz. XIX w. 3) W kaplicy M. B. Nieustającej Pomocy w ołtarzu znajduje się obraz tego tytułu malowany na blasze w pocz. XX w.

W polichromii pochodzącej z ok. 1910 r., na prawej ścianie nawy umieszczono postać Maryi Niepokalanie Poczętej z koroną podtrzymywaną przez aniołów. Na ścianach zawieszono są dwa nowsze obrazy M. B. Częstochowskiej, jeden malowany a drugi haftowany na białym aksamicie.

W oknie znajdującym się nad wejściem do kościoła jest witraż z tego samego czasu co i polichromia przedstawiający Madonnę typu apokaliptycznego.

Feretry: 1) rzeźba drewniana M. B. Niepokalanej; 2) rzeźba drewniana M. B. Różańcowej; 3) obraz malowany na desce Serca Maryi, po drugiej stronie Serce Pana Jezusa. Wszystkie feretry pochodzą z ostatnich czasów.

Chorągwie i sztandary: 1) chorągiew zielona z obrazem malowanym na płótnie M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie Serce Pana Jezusa; 2) chorągiew czarna z obrazem malowanym na płótnie M. B. Bolesnej, po drugiej stronie Pan Jezus w cierniowej koronie; 3) sztandar biały milicji Niepokalanej z obrazem malowanym na płótnie Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie monogram Maryi i napis: „Milicja Niepokalanej”; 4) sztandar biały stowarzyszenia młodzieży polskiej, z obrazem malowanym na płótnie M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Stanisław Kostka; 5) sztandar zielony cechu szewsko-garbarskiego z obrazem malowanym na płótnie Madonny z Dzieciątkiem. Sztandar cechowy pochodzi z końca XIX w., wszystkie poprzednie z ostatnich 50 lat.

Kapliczki i figury: 1) w Ochocie figura kamienna M. B. Niepokalanie Poczętej (nowsza); 2) figura kamienna Niepokalanie Poczętej, fundowana w roku 1889 przez Józefa i Annę Stachoniów; 3) w Brzesku przy ul. Szczepanowskiej figura kamienna M. B. Różańcowej, fundowana w r. 1854 przez Macieja i Kunegundę Steców; 4) w Brzesku figura M. B. Różańcowej z r. 1864; 5) kapliczka na słupie z obrazem M. B. Częstochowskiej.

Parafianie uczęszczają z pielgrzymkami do Częstochowy, Kalwarii Zebrzydowskiej, Bochni i Okulic.

23. BRZEZINY (pow. Ropczyce)

Parafia istnieje od w. XIV. Kościół pod wezw. św. Mikołaja wzniesiony w w. XVI. W głównym ołtarzu figura św. Mikołaja zasłaniana jest obrazem

Maryi z Dzieciątkiem, malowanym na płótnie (sukienka z drzewa) przez Jana Stykę.

Ołtarze boczne: 1) W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajduje się figura Niepokalanej. 2) W bocznym ołtarzu pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz M. B. Bolesnej, malowany na płótnie w XX w. Na antepedium płaskorzeźbiony napis: „Ave Maria”. 3) Ołtarz boczny pod wezw. Matki Bożej z obrazem płaskorzeźbionym przedstawiającym Zdjęcie Pana Jezusa z krzyża i złożenie na kolanach Matki Bożej, wykonanym prawdopodobnie przez szkołę Wita Stwosza (koniec XV w.). Obraz ten zasuwany jest obrazem M. B. Różańcowej, malowanym na płótnie w r. 1883 przez Kalińskiego z Rzeszowa. 4) W ołtarzu pod wezw. św. Józefa znajduje się obraz przedstawiający świętą Rodzinę, malowany na płótnie naklejonym na deskę, z XIX w.

Kościół udekorowany jest polichromią pochodzącą z XVII w. Ze scen maryjnych przedstawiane są Nawiedzenie, Pokłon Trzech Króli, Zesłanie Ducha Świętego, Wniebowzięcie, Koronacja Matki Bożej. Polichromia odnawiana jest obecnie przez Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków.

Obrazy: 1) obraz M. B. Różańcowej, malowany na płótnie z w. XIX; 2) obraz przedstawiający Zaślubiny Maryi Panny, malowany na płótnie z w. XIX, znajduje się w zakrystii; 3) obraz Madonny z Dzieciątkiem, malowany na płótnie w XIX w.; 4) obraz M. B. Częstochowskiej, malowany na płótnie z XIX w.; 5) obraz M. B. Bolesnej malowany na płótnie, z r. 1886.

Feretry: 1) figura drewniana Matki Bożej w koronie; 2) figura Maryi wykonana z drzewa; na podstawie napis: „Regina caeli ora pro nobis”; 3) obraz malowany na płótnie z r. 1860, przedstawiający Koronację Maryi Panny, po drugiej stronie św. Michał archanioł; 4) obraz malowany na blasze Madonny z Dzieciątkiem, po drugiej stronie św. Antoni Padewski; 5) obraz malowany na dykcie M. B. Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie M. B. z Lourdes (1913 r.); 6) obraz Serca Maryi malowany na płótnie, po drugiej stronie Serce Jezusa (1876 r.); 7) obraz M. B. Niepokalanie Poczętej malowany na blasze, po drugiej stronie św. Józef; fundacja Józefa Święcka z r. 1876; 8) obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem malowany na płótnie naklejony na deskę, po drugiej stronie Pan Jezus z krzyżem.

Chorągwie i sztandary: 1) sztandar fioletowy z obrazem oleodrukowym Serca Maryi, po drugiej stronie Serce Jezusa; 2) sztandar niebieski z obrazem oleodrukowym M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie M. B. Tuchowska, fundowany przez Wójcika w r. 1900; 3) sztandar zielony z obrazem M. B. Różańcowej malowanym na płótnie, po drugiej stronie Pan Jezus; 4) fioletowy z obrazem Serca Maryi, po drugiej stronie Serce Jezusa; 5) czerwony z obrazem M. B. Nieustającej Pomocy malowanym na płótnie, po drugiej stronie św. Marcin, z r. 1907; 6) fioletowy z r. 1848 z obrazem M. B. Saletyńskiej, po drugiej stronie św. Hieronim; 7) biały z obrazem M. B. Wniebowziętej malowanym na płótnie, po drugiej stronie św. Teresa, fundowany przez parafian na ogłoszenie dogmatu Wniebowzięcia; 8) biały z obrazem malowanym na płótnie, po drugiej stronie Maryja Panna w towarzystwie św. Anny, z r. 1952.

W kościele jest ornat biały z obrazem haftowanym M. B. Niepokalanie Poczętej.

Na ołtarzach znajdują się rokokowe lichtarze drewniane z wizerunkiem Niepokalanej.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) figura kamienna Niepokalanie Poczętej w Brzezinach na realności Jana Kantego Wojnarowskiego w pobliżu kościoła, w miejscu dawnej karczmy; 2) figura M. B. Saletyńskiej wykonana z drzewa, na postumencie kamiennym, znajduje się przy drodze do Dębicy, na krańcu parafii, wzniesiona przez Stanisława Gąsiora w r. 1954; 3) kapliczka na drzewie z obrazem płaskorzeźbionym w drzewie M. B. Tarnowieckiej, na gruncie Ambrożego Rasio; 4) kapliczka drewniana z figurą Madonny z Dzieciątkiem wykonana z drzewa, w Brzezinach w pobliżu kościoła, na gruncie Święchów; 5) kapliczka murowana z figurą Madonny z Dzieciątkiem na granicy Małej; 6) kapliczka murowana z r. 1783 w Brzezinach Dolnych, z obrazem Matki Bożej; opiekuje się nią Bujak; przed obrazem w czasie suszy pali się w niedzielę lampka; 7) kapliczka murowana z obrazem Matki Bożej w Brzezinach Górnych; 8) kapliczka murowana z obrazem Matki Bożej w Jaszczurowej; 9) kapliczka drewniana z obrazem Matki Bożej na Zalasiu; 10) figura Matki Bożej wykonana z drzewa w stylu zakopiańskim — na bramce ogrodzenia kościelnego; 11) figura kamienna Ukrzyżowania Pana Jezusa, znajdująca się na gruncie Tadeusza Longosza, w dolnej części we wnęcie za szkłem umieszczona jest figura Maryi z Dzieciątkiem.

Istnieje legenda, że kapliczkę w Brzezinach postawiono w miejscu, gdzie dawniej straszło. Kaplica w Zalasiu ufundowana została na podziękowanie za ocalenie życia w nieszczęśliwym wypadku. W przysiółku Rzędziny, na drzewie znajduje się mała kapliczka M. B. Dawniej tam „straszło, wodziło i pokazywały się ludziom jakieś potwory”. W czasie pierwszej wojny światowej zginęli tam i zostali pochowani 4 żołnierze.

Bractwa: 1) bractwo różańca żywego i wiecznego; 2) bractwo szkaplerza karmelitańskiego.

Na odpusty parafianie uczęszczają do Wielopola Skrzyńskiego, Siedlisk, Zawady, mniej do Tuchowa, Tarnowca i bardzo licznie do Dębowca.

24. BRZEŹNICA (pow. Bochnia)

Parafia istnieje od XI w. Kościół pod wezw. św. Stanisława bpa zbudowany w 1632 r.

W ołtarzu głównym pod wezw. św. Stanisława znajduje się rzeźba wykonana z drzewa, przedstawiająca Madonnę z Dzieciątkiem w koronie z 12 gwiazd nad głową (XIX w.). W bocznym ołtarzu pod wezw. M. Bożej obraz M. B. Różańcowej.

Na ścianach zawieszono: 1) w prezbiterium obraz M. B. Częstochowskiej; 2) obraz malowany na płótnie M. B. Różańcowej; 3) w zakrystii obraz malowany na płótnie M. B. Siedmiu Boleści z r. 1936.

Feretry: 1) obraz Maryi z Dzieciątkiem, po drugiej stronie św. Kazimierz; 2) obraz M. B. Różańcowej, po drugiej stronie św. Józef; 3) rzeźba drewniana Maryi z Dzieciątkiem; 4) rzeźba drewniana Niepokalanie Poczętej.

Chorągwie i sztandary: 1) sztandar zielony z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej i napisem: „Pamiętka Koronacji Matki Bożej Częstochowskiej 1910 r.”; z drugiej strony św. Stanisław Kostka; 2) sztandar czerwony z obrazem malowanym M. B. Różańcowej, po drugiej stronie nieznany święty; 3) sztandar czarny z obrazem M. B. Szkaplerznej nad czyścem, po drugiej stro-

nie Pan Jezus Ukrzyżowany; 4) chorągiew zielona z obrazem Matki Bożej i św. Dominika, po drugiej stronie M. B. Szkaplerzka nad czyścem.

Kapliczki i figury: 1) przy wyjeździe z szosy do Gorkowa figura kamienna M. B. Królowej Nieba i Ziemi z drugiej połowy XIX w., fundacji rodziny Budysiów; 2) przy drodze z Brzeźnicy do Bochni, na tzw. Przysiekach figura M. B. Różańcowej z Dzieciątkiem, wykonana z kamienia, fundacji rodziny Nowakowskich; 3) figura kamienna M. B. z Dzieciątkiem, fundowana przez Piotrowską z okazji zakończenia wojny w r. 1918; 4) figura kamienna M. B. z Dzieciątkiem w Brzeźnicy — Kieбло.

W Gorkowie ostatnio została wybudowana ochronka z dużą publiczną kaplicą pod wezw. Serca Maryi. W polichromii na płafonie skomponowano powiększoną kopię obrazu Tycjana „Wniebowzięcie”.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Bochni, Kalwarii Zebrzydowskiej, rzadziej do Częstochowy.

25. BRZEŹNICA (pow. Dębica)

Parafia istnieje od w. XIII. Kościół parafialny pod wezw. św. Jana Chrzciciela zbudowany w r. 1905.

W ołtarzu głównym pod wezw. św. Jana Chrzc. ustawiona jest figura M. B. Różańcowej, wykonana z drzewa pod koniec XIX w. W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajdują się obrazy malowane M. B. Nieustającej Pomocy i Matki Bożej Niepokalanie Poczętej.

Feretry: 1) figura M. B. Różańcowej; 2) figura Serca Maryi; 3) figura Niepokalanie Poczętej; wszystkie figury są drewniane i pochodzą z końca XIX w.; 4) obraz M. B. Niepokalanie Poczętej malowany na desce, po drugiej stronie wizerunek Ukrzyżowanego.

Chorągwie: 1) koloru złotego z obrazem M. B. Wniebowziętej, po drugiej stronie na zielonym tle św. Teresa; 2) biała z obrazem Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie na czerwonym tle św. Franciszek z Asyżu; 3) czarna z obrazem M. B. Różańcowej, po drugiej stronie święta Rodzina; 4) niebieska z obrazem Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie św. Jan Chrzciciel; 5) biała z obrazem M. B. Szkaplerznej, po drugiej stronie Jezus Ukrzyżowany. Wszystkie obrazy na chorągwiach malowane są na płótnie w ostatnich latach. 6) zielona z wizerunkiem Serca Maryi, po drugiej stronie Najśw. Serce Pana Jezusa, z końca XIX w.

Wśród szat liturgicznych jest nowy ornat przedstawiający Matkę Bożą Częstochowską. Twarz i dłonie są malowane, reszta haftowana z napisem: „Królowo Korony Polskiej módl się za nami”.

Kaplica mszalna w Pustkowie pod wezw. św. Stanisława b. i m., wybudowana w r. 1939. W kaplicy w wielkim ołtarzu znajduje się gipsowa figura Niepokalanie Poczętej z r. 1939.

Figury: 1) w Brzeźnicy, w ogrodzie Kazimierza Sulisza, figura gipsowa Matki Bożej Niepokalanie Poczętej; 2) w Pustkowie figura przydrożna Niepokalanie Poczętej, wykonana z gipsu; 3) figura Niepokalanie Poczętej z gipsu w kaplicy cmentarnej.

Przy kościele istnieją bractwa: różańca św. i nieustającej pomocy.

Najwięcej uczęszczanym miejscem cudownym jest Zawada. Urządza się również pielgrzymki do Tuchowa, Leżajska, Kalwarii Zebrzydowskiej i Częstochowy.

26. BRZOZOWA (pow. Tarnów)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół drewniany pod wezw. św. Mikołaja zbudowany w r. 1835. Główny odpust obchodzi się na św. Mikołaja, drugorzędny na Matkę Bożą Szkaplerzną. Na ten ostatni, ze względu na dogodniejszą porę oraz kult obrazu M. B. Szkaplerznej, ludność z okolicznych parafii więcej przybywa.

W ołtarzu głównym obraz św. Mikołaja jest umieszczony na zasuwie, pod którą znajduje się obraz M. B. Szkaplerznej, płaskorzeźbiony w drzewie, pochodzący z XVIII w. Od przodu jest zakryty szybą szklaną. Obraz jest uważany za słynący łaskami. Wskazuje na to ok. 70 numerowanych wotów. Wota przeważnie w formie serc, ale są także krzyże i medale, np. ces. Franciszka Józefa z napisem: *Patriae et humanitati*, na odwrocie r. 1864 i 1914, krzyż zasługi z datą 1912 i 1913, ponadto mały medalik zużyty noszeniem z postacią M. Bożej z zatartym napisem, prawdopodobnie francuski. Między ludnością słyszy się o łaskach doznawanych szczególnie w czasie dwu ostatnich wojen. Wskazują na to również napisy na wotach: „M. B. za ocalenie życia w czasie wojny”, „Naszej Matce za zdrowie” i „Za szczęśliwy powrót”.

Boczny ołtarz M. B. Różańcowej posiada obraz tego samego tytułu, malowany na płótnie w ostatnich dziesiątkach lat. Obok ołtarza M. B. Różańcowej jest ustawiony na półce malowany niedawno na płótnie obraz M. B. Bolesnej, przed którym widzi się często modlących się ludzi, Są 4 wota. Na jednym z nich napis: „W podzięce za przeżycie lat wojny 1939—1945 Gątarscy”.

W zakrystii nad klęcznikiem znajduje się obraz M. B. Nieustającej Pomocy, naszyty na suknie.

Feretryny: 1) figura Maryi z Dzieciątkiem, drewniana; 2) figura drewniana Serca Maryi.

Chorągwie: 1) czerwona z obrazem malowanym Niepokalanego Poczęcia i św. Mikołaja; 2) zielona z obrazem malowanym Serca Maryi; 3) biała z obrazem M. B. Częstochowskiej, sprawiona przez miejscową Kasę Stefczyka. Wszystkie z ostatnich dziesiątków lat.

Ornat biały z wyszytym obrazem M. B. z Lourdes, pochodzący z drugiej połowy XIX w. Kielich z wrytym pod spodem napisem: „Matce Bożej Szkaplerznej w Brzozowej, jako wotum dziękczynne za szczęśliwe przeżycie wojny, ofiarują A. Zuławiński z synem, Kraków 16.7.1945”.

Wycofana z użycia nastawa feretronu, malowana temperą na desce przez nieznanego malarza cechowego z końca XVII w., przedstawiająca Matkę Bożą Dobrej Opieki, a po drugiej stronie M. B. Bolesną, znajduje się w charakterze depozytu w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie.

Kapliczki przydrożne: Na „Bieniówce” kaplica murowana, zbudowana w r. 1861 przez Józefa Bienia. Wewnątrz znajduje się rzeźba gotycko-renesansowa Matki Bożej. Na ołtarzyku obraz M. B. Szkaplerznej z datą 1873, malowany na płótnie, oprawny w ramy wysadzone kolorowymi szklami. Drugi obraz również M. Bożej Szkaplerznej, przybity do sufitu kapliczki, malowany na płótnie, a na nim napis: „Fundator Sebastian Nicpoń 1861”.

Od niepamiętnych czasów istnieje w parafii bractwo szkaplerza św., związane ściśle z kultem obrazu tego tytułu. Jest i żywy różaniec. Ulubioną pieśnią jest „Gwiazdo śliczna wspaniała, o Brzozowska Maryja”. Chętnie śpiewa się także: „O Maryjo bez grzechu poczęta” oraz „Do Ciebie woła Jezus, Maryja, cały nędzny świat”.

Najwięcej uczęszczanym miejscem cudownym jest Tuchów. Bywają jednak pielgrzymki, nawet piesze, do Kalwarii Zebrzydowskiej.

27. BUCZE (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od 1947 r. Kościół pod wezw. M. B. Nieustającej Pomocy zbudowany również w r. 1947. Odpust ku czci Matki Boskiej obchodzony jest 27 czerwca.

Ołtarz główny poświęcony jest Matce Bożej. W nim znajduje się nowy obraz M. B. Nieustającej Pomocy, malowany na desce. W ołtarzu bocznym umieszczona jest figura M. B. Niepokalanie Poczętej, wykonana z drzewa w ostatnich latach i mały obrazek oleodrukowy — kopia obrazu M. B. z Okulic.

Na ścianie kościoła jest zawieszony oleodrukowy obraz Maryi z Dzieciątkiem a na ścianie zakrystii także obraz M. B. Tuchowskiej.

W prezbiterium jest witraż z przedstawieniem Serca Maryi.

Feretry: 1) figura ludowa Maryi z Dzieciątkiem, wykonana z drzewa, pochodząca prawdopodobnie z XIX w.; 2) figura drewniana Serca Maryi; 3) figura gipsowa Serca Maryi; 4) figura gipsowa Niepokalnie Poczętej.

W kościele jest sztandar biało-czerwony, dawnego katolickiego stowarzyszenia młodzieży żeńskiej. Na sztandarze wyhaftowany obraz M. B. Częstochowskiej i napis: „Królowo Korony Polskiej módl się za nami”; po drugiej stronie wizerunek św. Stanisława Kostki.

Ornat z haftowanym wizerunkiem M. B. Nieustającej Pomocy.

Kaplice i figury: 1) figura kamienna M. B. Różańcowej w Buczu-Zagrody, obok drogi wiodącej do Szczepanowa, fundowana w r. 1880 przez rodzinę Pasulów; 2) figura kamienna M. B. Różańcowej w przysiółku „Na Borku”, fundowana w r. 1882 przez Wojciecha Koczwarę; 3) figura gipsowa Niepokalanej w pobliżu kościoła, fundowana w r. 1893 przez rodzinę Styrnów.

Przy kościele istnieje bractwo wieczystego różańca, szkaplerza karmelitańskiego i żywy różaniec.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Okulic, zwłaszcza na Zielone Świątki i w dniu 8 września. Urządza się też pielgrzymki do Tuchowa i do Bochni.

28. BUKOWIEC (pow. Dębica)

Parafia istnieje od r. 1950. Kościół parafialny pod wezw. Serca Maryi zbudowany w r. 1948. Odpust główny obchodzi się w uroczystość Niepokalanego Serca Maryi. W wielkim ołtarzu umieszczony jest obraz Serca Maryi, malowany na płótnie w 1950 r. Na północnej ścianie kościoła zawieszony jest oleodrukowy obraz M. B. Częstochowskiej.

Są dwa feretry figury Niepokalanej, wykonane z terrakoty w ostatnich latach.

Sztandary: 1) biały z obrazem malowanym Niepokalanie Poczętej; 2) zielony z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej; 3) czarny z wizerunkiem malowanym M. B. Bolesnej.

Ornaty: 1) biały z haftowanym obrazem Niepokalanej; 2) złoty z wizerunkiem Wniebowzięcia Matki Bożej.

Dzwon imieniem „Maryja“, z napisem: „Niepokalanemu Sercu Maryi, na chwałę nowopowstałej parafii Bukowiec, na użytek ofiarował ks. J. Bocheński“, pochodzi z r. 1950.

Kapliczki: 1) kamienna z oleodrukiem M. B. Tuchowskiej; 2) drewniana z obrazem Matki Bożej Tuchowskiej, zawieszona na lipie.

Przy kościele jest bractwo żywego różańca i milicja Niepokalanej.

Najwięcej uczęszczanym miejscem cudownym przez parafian jest Tuchów. Na Wniebowzięcie parafianie odbywają pielgrzymkę do Bruśnika.

29. BYSTRA (pow. Gorlice)

Parafia istnieje od r. 1926. Kościół zbudowany w r. 1926. Tytuł kościoła św. Józef Oblubieniec N. M. Panny. W kościele jest jeden prowizoryczny boczny ołtarz, w którym umieszczono figurę M. B. Niepokalanej z Lourdes. W witrażu nad wejściem do kościoła jest obraz M. B. Częstochowskiej.

Feretry: 1) rzeźba drewniana Serca Maryi; 2) rzeźba drewniana Niepokalanej; 3) obraz malowany M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie św. Antoni; 4) na postumencie stojąca rzeźba Niepokalanej; 5) w zakrystii obraz Bożego Narodzenia.

Chorągiew biała młodzieży żeńskiej, sprawiona w r. 1946 z obrazem malowanym Niepokalanej, po drugiej stronie św. Teresa.

Kapliczki i figury: Jedna większa kapliczka, z obrazem Matki Bożej, znajduje się przy drodze do głównej szosy, przy której wierni odprawiają nabożeństwa majowe. Figurka Madonny z Dzieciątkiem przy szkole. Prócz tego istnieją w parafii trzy kapliczki Męki Pańskiej z Maryją. Wszystkie wymienione objekty są nowszego pochodzenia.

Na odpusty ludzie najczęściej uczęszczają do Tuchowa.

30. BYSTRZYCA (pow. Ropczyce)

Parafia istnieje od r. 1933. Kościół parafialny pod wezw. św. Franciszka z Asyżu zbudowany w r. 1935. W ołtarzu głównym pod wezw. św. Franciszka, w górnej kondygnacji, umieszczony jest obraz Niepokalanie Poczętej. Jest to płaskorzeźba wykonana w drzewie w r. 1943. W bocznym ołtarzu pod wezw. Matki Bożej znajduje się gipsowa figura Serca Maryi. W zakrystii znajduje się obraz Matki Bożej Różańcowej, malowany na płótnie.

Feretry: 1) obraz malowany na płótnie, przedstawiający Serce Maryi, po drugiej stronie Serce Jezusa; 2) figura drewniana Madonny z Dzieciątkiem; 3) figura Madonny z Dzieciątkiem, rzeźba wykonana z drewna.

Sztandary i chorągwie: 1) koloru czarnego z obrazem malowanym M. B. Bolesnej, po drugiej stronie Chrystus w cierniowej koronie; 2) koloru zielonego z obrazem malowanym M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie święta Rodzina; 3) koloru białego z obrazem malowanym Madonny z Dzieciątkiem, po drugiej stronie Chrystus w Ogrójcu.

Kapliczki: 1) na parceli Teofila Pasaka w Bystrzycy kapliczka z obrazem Maryi; 2) w Sępi gipsowa figura Matki Bożej.

Najchętniej uczęszczanym przez parafian miejscem cudownym jest Leżajsk. dokąd udają się pielgrzymki na Matkę Bożą Siewną.

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajduje się obraz ludowy, płasko-rzeźba Madonny z Dzieciątkiem, wykonana w drzewie, polichromowana, z XIX w.

31. CEREKIEW (pow. Bochnia)

Parafia istnieje od r. 1500. Kościół pod wezw. św. Wawrzyńca zbudowany w r. 1664. W ostatnich latach wybudowano nowy kościół murowany, do którego przenosi się szereg urządzeń ze starego. W ołtarzu wielkim jest obraz Maryi podającej różaniec św. Dominikowi z ok. 1860 r. W ołtarzu bocznym znajduje się malowany obraz Wniebowzięcia i M. B. Bolesnej z r. 1860. W nowym kościele w wielkim ołtarzu umieszczono obraz Serca Maryi malowany w r. 1942 przez Bolesława Rutkowskiego, a w kaplicy obraz oleodrukowy M. B. Częstochowskiej. W bocznym ołtarzu umieszczono figurę Matki Bożej z Lourdes, rzeźbioną w drzewie w r. 1953. W kaplicy cmentarnej w ołtarzyku znajduje się postać rzeźbiona w r. 1926 przez rzeźbiarza Wróbla z Uścia Solnego. W nowym kościele w jednym z witraży przedstawiono Boże Narodzenie a w drugim Maryję ze św. Anną.

Feretrony: 1) Serce Maryi, figura rzeźbiona w 1938 r.; 2) Matka Boża Różańcowa, figura rzeźbiona w r. 1885; 3) Niepokalanie Poczęta, figura rzeźbiona z r. 1887.

Chorągiew czarna z obrazem malowanym M. B. Bolesnej z r. 1919, po drugiej stronie Pan Jezus na krzyżu.

Jeden ornat biały z wizerunkiem Niepokalanej, haftowany w r. 1880.

Kaplice i kapliczki: 1) w Bińkowicach kaplica mszalna murowana z r. 1883 posiadająca w ołtarzu rzeźbioną grupę złożoną z Maryi, św. Dominika i św. Rozalii; 2) w kaplicy cmentarnej pochodzącej z r. 1922 jest ołtarz z rzeźbioną grupą zdjęcia z krzyża; 3) w Bińkowicach na gruncie Jana Samoleja znajduje się kaplica ku czci Matki Bożej; 4) we Wrzępi na polu gromadzkim jest figura kamienna M. B. Łaskawej z r. 1883; 5) W Kętowicach stoi kamienna figura Niepokalanej z r. 1900; 6) w Cerekwi jest na gruncie Anny Bieleckiej kamienna figura Maryi z Dzieciątkiem z r. ok. 1860, pochodząca z fundacji ks. Bieleckiego; 7) w Cerekwi na cmentarzu kościelnym znajduje się figura kamienna Maryi z Dzieciątkiem z r. 1905.

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajduje się obraz stanowiący środkową część dawnego tryptyku, wykonany temperą na desce, z lat ok. 1450—1460. Obraz według św. Jana przedstawia Maryję z Dzieciątkiem na półksiężycu, w promieniach słońca na tle gaju różanego, adorowaną przez aniołów. Obraz posiada analogię w podobnych przedstawieniach w Przydonicy i w kościele klarysek w Starym Sączu. Zupełnie podobny do obrazu z Cerekwi obraz ze Starego Sącza posiada dodatkowy atrybut węża-smoka u stóp Maryi, co świadczy, że już w tym czasie obrazy te symbolizowały wiarę w Niepokalane Poczęcie. Nawiązywały również do idei tworzącego się wówczas różańca św.¹⁶

¹⁶ Por. L. Lepszy: Muzem Diecezjalne w Tarnowie. „Teki konserwat.” T. 2: 1906 s. 339 fig. 22; A. Bochnak: Z dziejów malarstwa gotyckiego

Do niedawna było w kościele arcybractwo matek chrześcijańskich M. B. Bolesnej. Parafianie udają się z pielgrzymkami do Okulic, do Kalwarii i Częstochowy.

32. CHEŁM (pow. Bochnia)

Parafia istnieje od XI—XII w. Kościół parafialny pod wezw. św. Jana Chrzyciela zbudowany w r. 1749, obsługiwany był przez kanoników Bożego Grobu. Bożogrobcy byli gorliwymi głosicielami kultu Niepokalanego Poczęcia, stąd Chełm stał się parafią o żywym kulcie Maryjnym. Odpust jest obchodzony w uroczystość M. B. Szkaplerznej.

W wielkim ołtarzu poświęconym św. Janowi Chrzycielowi znajduje się obraz M. B. Niepokalanie Poczętej, malowany na płótnie z inicjałami V.B.P. i herbem bożogrobców. Obraz umieszczony został w ołtarzu z chwilą wybudowania kościoła w r. 1749. W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej umieszczony jest obraz Nieustającej Pomocy malowany na drzewie, przywieziony w r. 1902 z Rzymu. W drugim ołtarzu bocznym również pod wezw. M. Boskiej jest obraz Matki Bożej Różańcowej płaskorzeźbiony w drzewie pochodzący z XVIII w. Na stropie nawy namalowany był obraz M. B. Szkaplerznej, zniszczony wskutek zmiany stropu przy restauracji kościoła.

Feretry: 1) figura drewniana Matki Bożej z Lourdes z 1910 r.; 2) figura drewniana Niepokalanej; 3) obraz Niepokalanej malowany na płótnie; 4) obraz malowany na płótnie Niepokalanej. 5) obraz malowany Madonny z Dzieciątkiem.

Sztandar z obrazem malowanym Niepokalanej, mający z drugiej strony obraz św. Agnieszki.

Kapliczki i figury: 1) na wzgórzu „Grodzisko“ znajduje się grotta kamienna z figurą Maryi z Lourdes; 2) w Siedlcu Górnym kamienna figura Madonny z Dzieciątkiem; 3) w Gierczycach przy głównej drodze kamienna figura Maryi z Dzieciątkiem; 4) w Dąbrowicy kamienna figura M. B. Bolesnej; 5) w Dąbrowicy kamienna figura Maryi z Dzieciątkiem.

Przy parafii istnieje od r. 1682 bractwo szkaplerza założone przez ówczesnego proboszcza ks. W. Kowalskiego, do którego przyjmowano w uroczystość M. B. Szkaplerznej. Obecnie istnieje również bractwo matek pod wezwaniem M. B. Bolesnej.

Specjalnych pieśni lokalnych nie ma. Śpiewa się natomiast chętnie zlokalizowaną pieśń „Gwiazdo śliczna wspaniała, nasza Chełmska Maryja“. Najliczniej uczęszczanym miejscem pielgrzymek jest Tuchów i Bochnia a z dalszych miejscowości Kalwaria Zebrzydowska i Częstochowa.

33. CHOMRANICE (pow. Nowy Sącz)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIII w. Kościół obecny pod wezw. św. Marcina wystawiony albo gruntownie przebudowany w r. 1692. Odpust obchodzony jest na uroczystość Imienia Maryi. W ołtarzu głównym znajduje się obraz datowany z r. 1665 przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem, złączony z grupą obrazów „niderlandzkich“ opisanych przez M. Walickiego, nie uwzględniającego jednak naszego obrazu¹⁷.

na Podkarpaciu. Kraków 1934 s. 18—22 fig. 17; M. Walicki: Malarstwo polskie XV w. Warszawa 1938 s. 121, fig. 94.

¹⁷ Zob. M. Walicki: Niderlandzki pierwowzór polskiego cechowego obrazu. „Biul. Hist. Szt.“ Nr 3: 1954 s. 322—325.

Obraz jest uważany przez parafian za łaskami słynący i z tego tytułu kościół posiadał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego. W bocznym ołtarzu pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz Nieustającej Pomocy z r. 1911 a w innym ołtarzu pod wezw. Różańca Świętego figura Maryi z Dzieciątkiem pochodząca z XIX w. W zakrystii wisi obraz *Pieta* malowany na płótnie, pochodzący z XIX w. oraz obraz Niepokalanej wśród symbolicznych siedmiu kolumn z napisem: *Anno Iubilei Magni 1701*.

W latach 1956/57 kościół został udekorowany polichromią Anny Pawłowskiej i Karola Pustelnika. Polichromia poświęcona jest zasadniczo Maryi. Prócz oryginalnie rozwiązanych stacji drogi krzyżowej spotykamy tam całe kompozycje różańca oraz koronki bolesnej i radosnej.

Feretry: 1) figura drewniana M. B. Niepokalanie Poczętej; 2) figura gipsowa Niepokalanie Poczętej; 3) obraz płaskorzeźbiony M. B. Nieustającej Pomocy z XIX w.; 4) obraz oleodrukowy Nieustającej Pomocy.

W kościele znajdują się cztery chorągwie i dwa sztandary z wizerunkiem Matki Bożej.

Ornat z wyszytym wizerunkiem M. B. Niepokalanie Poczętej z XX w.

Dzwon płaskorzeźbiony przedstawiający M. B. Częstochowską, pochodzący z 1950 r.

Kapliczki: 1) w Krasnym, w ogrodzie dworskim, stoi kapliczka w XVI w. mająca obraz M. B. Częstochowskiej; 2) w Chomranicach, około domu Kalarusa, jest kapliczka z obrazem M. B. Pocieszenia; 3) w Chomranicach, pod Chełmem kapliczka z figurą Matki Boskiej; 4) w Kłodnem, przy drodze kapliczka Matki Boskiej, przed którą odprawiane są przez miejscową ludność nabożeństwa majowe; 5) w Kłodnem „pod Górkami” kapliczka M. B. wykonana przez Kuźmę z Tęgorborzy w r. 1900; 6) w Kłodnem, koło toru kolejowego, drewniana kapliczka z figurką Matki Bożej; 7) w Kłodnem, koło domu Smajdorów, stoi kapliczka z figurką Matki Bożej Bolesnej *Pieta* wykonaną w drzewie; 8) w Kłodnem—Klenie trzy małe kapliczki z figurkami Matki Boskiej; w Krasnem są również dwie przydrożne z figurami Matki Bożej; 9) w Kłęczanach dwie figury kamienne Matki Bożej wolno stojące, pierwsza Niepokalanie Poczętej, druga M. B. Bolesnej; 10) w Chomranicach figura Matki Bożej wykonana z kamienia oraz figura z piaskowca M. B. Niepokalanie Poczętej, stojąca na cmentarzu.

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajduje się jeden z najcenniejszych obrazów malarstwa średniowiecznego w Polsce pochodzący z ok. 1460 r. Obraz ten jest szeroko omawiany w polskiej literaturze naukowej¹⁸. Niesłusznie przyjęła się opinia jakoby obraz ten był namalowany dla jakiegoś znaczniejszego kościoła w Krakowie czy Nowym Sączu a dopiero później został

¹⁸ Por. Lepsi: Muzeum Diecezjalne w Tarnowie. „Teki konserwat.”. T. 2: 1906 s. 339 fig. 21; F. Kopera: Dzieje malarstwa w Polsce. T. I. Kraków 1925 s. 227 fig. 195; M. Walicki: Klejnot sztuki polskiej. „Arkady” 1935 s. 372; tenże: Ze studiów nad malarstwem cechowym ziemi sądeckiej. „Spraw. PAU” za rok 1932; tenże: Polska sztuka gotycka, Katalog wystawy. Warszawa 1935 s. 42 tabl. LXX; tenże: La peinture d’autels et de retables en Pologne au temps de Jagellons. Paris 1937 s. 10 tabl. VII; T. Dobrowolski: Rzeźba i malarstwo gotyckie województwa śląskiego. Katowice 1937 s. 91 rys. 82; M. Otto: Zagadnienie poliptyku św. Barbary. „Biul. Hist. Szt.” Nr 4: 1955 s. 447, ilustr. 31.

odstąpiony do Chomranic. Posiadamy dowody, że już w XVI w. znajdował się on w Chomranicach jako środkowa część tryptyku.

W parafii istnieje bractwo różańcowe i żywy różaniec. Pieśni odrębnych nie ma. Ulubioną pieśnią jest zlokalizowana „Gwiazdo śliczna wspaniała, Chomranicka Maryjo”. Specjalnie liczna pielgrzymka udaje się corocznie do Kawarii Zebrzydowskiej. W parafii można zauważyć szczególnie kult Maryi.

34. CHORZELÓW (pow. Mielec)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIII w. Kościół parafialny pod wezw. Wszystkich Świętych zbudowany w r. 1908.

W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajduje się obraz M. B. Różańcowej pochodzący z XVIII w. W ołtarzu świętego Krzyża, w części górnej, umieszczony jest malowany na płótnie obraz Madonny z Dzieciątkiem.

Kościół posiada polichromię, wykonaną w latach 1954—56. W prezbiterium, poza monogramem Matki Bożej, nie ma scen maryjnych. Są one widoczne w skrzydle transeptu, w którym znajduje się ołtarz pod jej wezwaniem. Ponad ołtarzem jest duży obraz przedstawiający Narodzenie Pana Jezusa i Pokłon Trzech Mędrców. Po przeciwnej stronie przedstawiona jest scena Zwiastowania. Na pilastrach, znajdujących się w przejściu do nawy głównej, w połowie wysokości przedstawione są aniołki z napisami „Zdrowaś Maryjo — Łaskiś pełna”. W transepcie, po stronie lekcji, przedstawiona jest scena Zdjęcia z Krzyża. W głównej nawie, nad łukami naw bocznych, przedstawione są sceny z życia Maryi: Św. Rodzina w Nazarecie i Ucieczka do Egiptu.

Z obrazów zawieszonych na ścianach dwa są treści maryjnej: 1) Matki Bożej z Dzieciątkiem w sukience, pochodzący z końca XIX w.; 2) M. B. Częstochowskiej z napisem „Pod Twoją obronę uciekamy się”.

Feretry: 1) obraz ludowy, płaskorzeźbiony M. B. z Dzieciątkiem z XIX w.; płaskorzeźba wykonana w drewnie a twarze naklejone ze skóry; po drugiej stronie Trójca Święta; 2) figura drewniana Niepokalanie Poczętej, fundowana przez Zofię Muszyńską z Chrzastowa; 3) obraz Niepokalanie Poczętej z postaciami modlących się dziewczynek i św. Jana; po drugiej stronie Serce Pana Jezusa; 4) obraz Matki Bożej z aniołkami, po drugiej stronie anioł stróż; 5) drewniana figura Madonny z Dzieciątkiem.

Chorągwie i sztandary: 1) koloru zielono-białego; po stronie białej obraz malowany M. B. Częstochowskiej, po drugiej Serca Jezusowego; pod M. B. Częstochowską napis: „Pod Twoją obronę ucieka się Chrzastów”; fundowała gromada Chrzastów w r. 1950; 2) sztandar koloru zielonego z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej i napisem „Matko prowadź nas”; po drugiej stronie haftowany orzeł biały; 3) chorągiew zielona z obrazem M. B. Leżajskiej z napisem „Na pamiątkę 300-letniego jubileuszu w Leżajsku 1628—1928”; 4) sztandar żółty z obrazem malowanym w kształcie herbu, w środku M. B. Częstochowska, wokół wizerunku napis: *Maria, Regina Poloniae, ora pro nobis*; po prawej stronie na niebieskim polu herb Pogoni; dwa sztandary biało-czerwone, skrzyżowane, wystające poza herb zawierają daty: lewy 1794—1830, prawy 1848—1863; po stronie lewej znajduje się orzeł; u dołu na białym tle anioł w czerwonej sukni i zielonym płaszczu, w ręku trzyma dwa miecze skierowane ku ziemi; u góry namalowana korona, nad nią krzyż, kotwica a jeszcze wyżej serce; pod całością napis „Boże, zbaw Polskę” i daty rozbiorów 1772—1793,

a w cierniowej koronie data 1795; po drugiej stronie obraz św. Jana Kantego, który pociesza dziewczynkę z rozbitym dzbankiem; w dali widać kontury miasta i rzeki; 5) chorągiew biała z obrazem malowanym przedstawiającym M.B. Pośredniczkę łask z napisem „O Maryo bez grzechu poczęta, módl się za nami”; po drugiej stronie św. Franciszek z Asyżu, u jego stóp klęczą królowa i król, a u dołu napis „III Zakon św. Franciszka w Chorzelowie r. 1940”; 6) sztandar Ochotniczej Straży Pożarnej w Chorzelowie koloru czerwonego z obrazem M. B. Częstochowskiej; po drugiej stronie św. Floriana, na szarfach napis „Od powietrza, głodu, ognia i wojny — zachowaj nas Panie”; 7) chorągiew czarna z obrazem malowanym M. B. z Dzieciątkiem; u jej stóp piekło a w nim mężczyzna i kobieta, po jej bokach dwaj aniołowie; jeden trzyma kobietę a drugi dziecko; po drugiej stronie Chrystus Ukrzyżowany; 8) sztandar czarny fundowany przez parafian w 1955 r. z obrazem malowanym M. B. Bolesnej; po drugiej stronie Chrystus Bolesciwy; 9) sztandar czerwony z XIX w. z obrazem M. B. Częstochowskiej, malowanym i wysadzonym kolorowymi kamieniami, z napisem u dołu „Pod Twoją obronę”; po drugiej stronie monogram „Maria”.

W kościele znajduje się dzwon z r. 1485. Na dzwonie napis: *sancti dei omnes intercedite pro nostra omnium salute Anno Domini MCCCCLXXXV*. Pod napisem na obrębie dzwonu w równych odległościach trzy odbitki plaket przedstawiających Mękę Bożą ze św. Janem pod krzyżem. Nad jedną jest napis: *Maria*, nad drugą: *IHS*.

Kaplice: 1) Kaplicę w Chrzastowie fundował w r. 1906 Marcin Krempa. Ołtarz do niej wykonał rzemieślnik z Kliszowa nazwiskiem Ciejka a figurę Maryi Piotr Kulka z Tarnowa. W kaplicy tej odprawiają się msze święte. 2) Kaplica mszalna w Maliniu, fundowana przez mieszkańców wsi w 1948 r., w której jest ołtarzyk z obrazem Maryi w obłokach, w otoczeniu aniołków. 3) Kaplica w Chorzelowie na cmentarzu, zbudowana w r. 1932 jako wotum za poległych w latach 1914—1920. Na ołtarzyku znajduje się gipsowa figura Niepokalanie Poczętej. Nad ołtarzykiem obraz M. B. Częstochowskiej. Do tej kaplicy odbywają się procesje w dni krzyżowe. 4) Przy drodze w ogrodzie Władysława Kamińskiego w Chorzelowie znajduje się mała kapliczka z gipsową figurą Matki Bożej. Opowiadają, że w tym miejscu była dawniej mała drewniana kapliczka, zawieszona na wierzbie, która po pewnym czasie spadła i od tego czasu dom Kamińskich zaczęło nawiedzać nieszczęście. W 1939 r. syn Władysława Kamińskiego Adam zaczął budować nową kapliczkę, którą skończył po powrocie z wojny w 1940 r., jako podziękowanie za szczęśliwy powrót.

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajduje się rzeźba przedstawiająca Matkę Bożą z Dzieciątkiem. Figura drewniana, przyścienna, drażona od tyłu z nowszą polichromią. Pochodzi z połowy XV w.

Parafianie najchętniej uczęszczają z pielgrzymką do Tarnobrzegu. Dawniej gromadnie odbywali pielgrzymki do Tarnobrzegu, Leżajska i Odporyszowa.

35. CHOTOWA (pow. Dębica)

Parafia istnieje od r. 1942. Kościół parafialny pod wezw. M. B. Częstochowskiej wzniesiony w r. 1880. Odpust obchodzi się w niedzielę po uroczystości M. B. Częstochowskiej.

W ołtarzu głównym poświęconym Maryi Pannie umieszczony jest obraz M. B. Częstochowskiej, malowany na płótnie. Według tradycji obraz ten został zakupiony w Częstochowie ok. 1800 r. przez Kołkową, żonę miejscowego rolnika. Początkowo umieszczony był w specjalnie do tego celu zbudowanej kapliczce, fundacji Kołków a po zniszczeniu kapliczki, w nowej murowanej kaplicy, służącej do dziś jako kościół parafialny. Obraz uważany jest za słynący łaskami, czego dowodem są wota w liczbie 19 (reszta została zniszczona w czasie wojny). Z racji tego obrazu kościół posiadał w roku 1954 przywilej sanktuarium maryjnego.

W kościele jest feretron Matki Boskiej, mianowicie gipsowa figura Niepokalanie Poczętej, zakupiona w r. 1946.

Chorągwie: 1) sztandar zielony z obrazem M. B. Częstochowskiej i napisem „Pod Twoją obronę uciekamy się”; 2) chorągiew czerwona z obrazem Serca Maryi, po drugiej stronie Serce Jezusa; 3) chorągiew zielona z wizerunkiem Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie św. Józef.

Dzwon z 1948 r. z wizerunkiem M. B. Częstochowskiej i napisem „Matko pociesz, bo płacemy”.

U podnóża pagórka, na którym stoi kościółek, od strony rzeki bije źródło uważane za cudowne przez miejscową ludność, która czerpie zeń wodę w różnych potrzebach i chorobach. Znikanie i pojawianie się ponowne wody łączą ludzi z jakimiś wydarzeniami natury ogólnej. W r. 1953 przy źródleku wybudowano kamienną grotę, wodę ujęto w 3 baseniki. W środkowym na postumencie umieszczona została figura Niepokalanego Poczęcia.

Przy kościele istnieją bractwa różańcowe i milicja Niepokalaniej.

36. CHRONÓW (pow. Bochnia)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół parafialny pod wezw. Świętego Ducha zbudowany w r. 1685.

W ołtarzu bocznym znajduje się obraz M. B. Nieustającej Pomocy z r. 1906, malowany na desce. Przy obrazie ok. 20 wotów.

Feretrony: 1) figura Matki Bożej wykonana w drzewie; 2) obraz Wniebowzięcia z XVIII w. malowany na desce.

Chorągiew biała z malowanym wizerunkiem M. B. z Dzieciątkiem; po drugiej stronie św. Józef.

Figura przydrożna na polu Franciszka Cabały ku czci M. B. Bolesnej, wykonana z kamienia w 1931 r.

Parafianie najchętniej odbywają pielgrzymki do Gosprzydowej i Kalwarii Zebrzydowskiej.

37. CIĘŻKOWICE (pow. Tarnów)

Parafia istnieje od pierwszej połowy XIV w. Kościół parafialny pod wezw. św. Andrzeja zbudowany w r. 1902.

Ołtarze: 1) W ołtarzu bocznym pod wezw. N. Maryi Panny znajduje się figura M. B. Nieustającej Pomocy, wykonana z drzewa. 2) W bocznym ołtarzu pod wezw. Serca Jezusowego w miesiachu maju umieszczona jest drewniana figura Matki Bożej z XVIII w. 3) W innym ołtarzu pod wezw. Matki Bożej znajduje się nowy obraz różańcowy malowany na płótnie.

Kościół malowany przez prof. Józefa Dutkiewicza w latach 1943—57. W kaplicy poświęconej Matce Bożej znajdują się sceny radosnych tajemnic różańca świętego. Polichromia posiada wielkie walory artystyczne.

Obrazy zawieszane na ścianach: 1) M. B. Częstochowskiej, malowany na płótnie przez Pagaczewską; 2) obraz znajdujący się w kaplicy św. Antoniego przedstawiający spotkanie Maryi z Panem Jezusem niosącym krzyż, malowany na płótnie przez Pagaczewską; 3) obraz oleodrukowy M. B. Tuchowskiej.

Jeden z witraży przedstawia św. Annę z Maryją, drugi Niepokalaną.

Feretry: 1) figura drewniana Maryi z Dzieciątkiem; 2) figura drewniana przedstawiająca Świętą Rodzinę; 3) figura drewniana Serca Najśw. Maryi Panny; wymienione figury są nowego pochodzenia; 4) figura Niepokalanie Poczętej z XVII w. rzeźbiona w drzewie.

Chorągwie i sztandary: 1) koloru czerwonego z obrazem malowanym M. B. Różańcowej; po drugiej stronie św. Teresa; 2) koloru zielonego z obrazem malowanym z XIX w., przedstawiającym Zwiastowanie; po drugiej stronie św. Jan Ewangelista; 3) koloru zielonego z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej; po drugiej stronie św. Stanisław Kostka; 4) koloru czerwonego z 1870 r. z obrazem malowanym Maryi z Jezusem; po drugiej stronie św. Andrzej. 5) koloru czerwonego z obrazem malowanym Niepokalanie Poczętej; po drugiej stronie dwaj męczennicy, jeden z palmą, drugi z krzyżem; u dołu data 1858 r. 6) koloru białego z obrazem malowanym Serca Maryi; po drugiej stronie Serce Jezusowe.

W kościele jest kielich z XIX w. z wizerunkiem M. B. Częstochowskiej.

Kapliczki: 1) w Ciężkowicach przy ul. 3-Maja figura M. B. z Dzieciątkiem wykonana z kamienia w XIX w.; 2) przy szosie prowadzącej do Gorlic stoi na polu Józefa Bajorka kapliczka zbudowana po powodzi w 1934 r.; w kapliczce znajduje się obraz Matki Bożej; 3) na tzw. „Stawiskach” figura Maryi z XIX w.; 4) przy drodze biegnącej przez środek Ostruny, na polu Podlesia, stoi kamienna figura Niepokalanej z XIX w.; 5) w Ostrunach, na realności rodziny Dziadziów, kamienna figura Niepokalanej pochodząca z XIX w.; 6) na realności Juliana Trybowskiego w Przedmieściu Wielkim figura Serca Jezusowego z 1850 r. a na niej u dołu płaskorzeźbiony obraz Serca Maryi; 7) na tzw. „Zaźdrościu” kamienna figura M. B. Różańcowej; 8) w Fursku, na polu Koryga, kapliczka z obrazem oleodrukowym M. B. Częstochowskiej; 9) w miejscowości Fursko, na polu Kwaśnego, oleodrukowa kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej; 10) w miejscowości Kipszowa, na polu Stanisława Hołdy, figura kamienia M. B. Częstochowskiej; 11) w tejże Kipszowej kamienna figura Serca Maryi; 12) w Bogoniowicach, na polu Juliana Laska, kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej; 13) w Bogoniowicach, na gromadzkim polu, kamienna figura M. B. Częstochowskiej; 14) w Bogoniowicach, na polu gromadzkim, kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej, malowanym na papierze w ostatnich dziesiętkach lat; 15) na tzw. „Stawiskach” kapliczka z oleodrukowym obrazem M. B. Ostrobramskiej.

Przy kościele istnieje bractwo różańca wiecznego i żywego.

Parafianie pielgrzymują najczęściej do Tuchowa, czasem do Kalwarii Zebrzydowskiej.

38. CIKOWICE (pow. Bochnia)

Parafia istnieje od r. 1918. Kościół pod wezw. św. Antoniego zbudowany w r. 1918. Odpust obchodzony jest na uroczystość Królowej Polski.

W ołtarzu głównym pod wezw. św. Antoniego znajduje się malowany na płótnie obraz M. B. Królowej Polski. W lewej kaplicy ołtarz pod wezw. św. Anny a w nim obraz malowany na płótnie przedstawiający św. Annę i klęczącą koło niej Maryję.

W 1955 r. kościół otrzymał polichromię. Na ścianach w lewej kaplicy przedstawiona jest scena Wniebowzięcia. Na ścianie wisi oleodrukowy obraz M. B. Nieustającej Pomocy. W prezbiterium przy wielkim ołtarzu znajduje się witraż przedstawiający Niepokalanie Poczętą, po drugiej stronie ołtarza witraż z obrazem św. Rodziny, trzeci witraż przedstawia Maryję Królowę Polski, czwarty św. Annę z Maryją, piąty Matkę Bożą Bolesną pod Krzyżem.

Feretry: 1) obraz malowany na papierze Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie Serce Jezusa; 2) obraz malowany na płótnie Królowej Polski, po drugiej stronie M. B. Różańcowa (XVIII w.); 3) obraz płaskorzeźbiony w drzewie przedstawiający Matkę Bożą z Dzieciątkiem, po drugiej stronie św. Antoni; 4) figura Matki Bożej z Dzieciątkiem; 5) figura drewniana Maryi ze złożonymi rękami, w niebieskim płaszczu w aureoli gwiazd.

Sztandary i chorągwie: 1) sztandar biały z obrazem malowanym Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej z w. XX; 2) chorągiew biała z obrazem Wniebowzięcia malowanym na płótnie, po drugiej stronie M. B. Łaskawa; 3) chorągiew czerwona z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, malowanym na płótnie, po drugiej stronie M. B. Częstochowska; 4) chorągiew czarna z obrazem Matki Bożej Bolesnej malowanym na płótnie.

W kościele jest kielich z wizerunkiem Matki Bożej na podstawie. Na monstrancji medalion z wizerunkiem Matki Bożej.

Na terenie parafii w Damienicach jest kaplica mszalna fundowana w r. 1863. Wewnątrz obraz Świętej Rodziny malowany na płótnie. W Cikowicach znajduje się kamienna figura Niepokalanie Poczętej.

Przy kościele istnieje bractwo różańca żywego dla wszystkich stanów.

Na odpusty uczęszczają parafianie do Bochni, Kałwarii Zebrzydowskiej i Częstochowy.

39. CMOLAS (pow. Kolbuszowa)

Parafia istnieje od w. XV. Kościół parafialny pod wezw. św. Stanisława i św. Wojciecha zbudowany w r. 1649.

W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej są dwa obrazy, M. B. Różańcowej, malowany na płótnie z XVIII w. i M. B. Szkaplerznej, malowany na płótnie z XVII lub XVIII w.

Polichromia kościoła pochodząca z 1934 roku posiada tylko scenę Zwiastowania, umieszczoną w prezbiterium na sklepieniu i na ścianie obraz Niepokalaney.

Na ścianach zawieszono trzy obrazy: 1) M. B. Częstochowskiej; 2) M. B. z Dzieciątkiem, malowany na desce z XVII w., znajdujący się w zakrystii i 3) M. B. Bolesnej malowany olejem na dykcie pochodzący z XVII w.

Na tęczy kościoła znajduje się pasja z Maryją Bolesną. Na strychu zachowała się rzeźba Niepokalanej pochodząca z XVI w.

Feretry: 1) obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem malowany na desce z XVIII w., po drugiej stronie Matka Boża z Dzieciątkiem ukazująca się jakiemuś świętemu; 2) obraz Niepokalanej malowany na blasze z XIX w., po drugiej stronie krzyż i św. Franciszek; 3) obraz M. B. Różańcowej malowany na blasze z XVIII w., po drugiej stronie św. Michał archanioł; 4) obraz Świętej Rodziny malowany na płótnie z XVIII w., po drugiej stronie św. Jan Nepomucen; 5) rzeźba drewniana M. B. z Dzieciątkiem na ręce z XVIII w., wykonana z drzewa obłożonego gipsem; 6) rzeźba drewniana Maryi z różańcem zawieszonym na rękach z XIX w.; 7) rzeźba drewniana M. B. z Dzieciątkiem z XIX w., nad figurą napis „Święta Mario módl się za nami”.

Chorągwie i sztandary: 1) koloru zielonego z r. 1951 z obrazem M. B. z Dzieciątkiem, po drugiej stronie czerwony z aniołem stróżem; 2) koloru białego z obrazem malowanym Świętej Rodziny z r. 1951, po drugiej stronie Bóg-Ojciec; 3) koloru białego z obrazem malowanym M. B. Różańcowej, po drugiej stronie św. Jan; 4) koloru czerwonego z obrazem malowanym Świętej Rodziny, po drugiej stronie Chrystus w Ogrodzie Oliwnym; 5) koloru czarnego z obrazem malowanym Maryi oplakującej Chrystusa; 6) sztandar niebieski z 1956 r. z obrazem malowanym M. B. Leżajskiej, po drugiej stronie biały z obrazem św. Floriana; 7) sztandar czerwony z obrazem M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie biały z obrazem przedstawiającym anioła stróża.

Ornat biały z wizerunkiem Niepokalanie Poczętej. Kielich z wizerunkiem Świętej Rodziny.

Kapliczki: 1) w Cmolasie, na drzewie realności Stanisława Lubery, z figurą Niepokalanie Poczętej; 2) w Cmolasie, w ogrodzie Piotra Tokarza, figura Niepokalanej; 3) w Cmolasie, na realności Czachora, kapliczka z figurą Maryi; 4) w Cmolasie, na sośnie u Jana Czachora, kapliczka z figurą porcelanową Niepokalanie Poczętej; 5) w Cmolasie, w ogrodzie Andrzeja Mokrzyckiego, kapliczka z figurą Niepokalanej z r. 1954; 6) w Cmolasie, na polu Wojciecha Wrzowska, kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej; 7) w Hadykówce, na polu Władysława Szostaka, kapliczka z obrazem M. B. Niepokalanie Poczętej; 8) w Zarębkach, na realności Józefa Opalińskiego, kapliczka z krzyżem i figurą Niepokalanej; 9) w Zarębkach kapliczka z figurą Niepokalanie Poczętej z r. 1936, własność Tomasza Kubisia; 10) w Zarębkach kapliczka z drewnianą figurą Niepokalanej; 11) w Mechowcu, na polu Stanisława Kosiorowskiego, kapliczka z obrazem M. B. z Dzieciątkiem z XIX w.; 12) w Mechowcu, na polu Serafina, kapliczka na drzewie z obrazem M. Boskiej; 13) w Mechowcu, na polu Antoniego Gołębiowskiego, kapliczka z figurą Niepokalanie Poczętej; 14) w Mechowcu, koło domu Antoniego Węglarza, figura Niepokalanie Poczętej z r. 1944; 15) w Mechowcu, we wnętrzu domu St. Kapusty, figura Niepokalanej; 16) w Mechowcu, we wnętrzu domu J. Kosiorowskiego, figura Niepokalanej; 17) w Zarębkach figura Maryi z Dzieciątkiem; 18) w Mechowcu, koło domu Franciszka Kosiorowskiego, kapliczka z figurą Niepokalanej.

Parafianie najchętniej i najliczniej uczęszczają z pielgrzymką do Leżajska — 2 razy w roku: na Zielone Świąta i na dzień 8 września, czasami również na 15 sierpnia i 4 października na dzień św. Franciszka. Czasem jadą także do Częstochowy.

40. CZARNA (pow. Ropczyce)

Parafia istnieje od 1606 r. Kościół parafialny pod wezw. Przeniesienia relikwii św. Stanisława wzniesiony w 1830 r.

Ołtarze: boczny pod wezw. Matki Bożej z obrazem Maryi Wniebowziętej malowanym na płótnie z XIX w. Drugi boczny pod wezw. Matki Bożej z gipsową figurą Niepokalanej. Obraz Madonny z Dzieciątkiem malowany na płótnie zwany Loretańskim z XIX w. Kościół posiada polichromię w charakterze ornamentalnym bez scen figuralnych.

Feretry: 1) drewniana figura Maryi z Dzieciątkiem; 2) obraz malowany na płótnie ze Świętą Rodziną z jednej i Trójcą Świętą po drugiej stronie; 3) drewniana figura Madonny z Dzieciątkiem.

Chorałowie i sztandary: 1) chorałowiec biała z malowanym obrazem Madonny z Dzieciątkiem wśród aniołów, po drugiej stronie Chrystus na krzyżu; 2) biała z malowanym obrazem Maryi wręczającej różaniec św. Dominikowi, po drugiej stronie Bóg-Ojciec nadający przykazania Mojżeszowi; 3) biała z obrazem malowanym Madonny z Dzieciątkiem, po drugiej stronie Bóg-Ojciec; 4) biała z obrazem malowanym Maryi z nierozpoznaną świętą, po drugiej stronie Madonna z Dzieciątkiem; 5) biała z malowanym obrazem Madonny, po drugiej stronie Chrystus Zmartwychwstały; 6) biała z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie Trójca Święta; 7) biała z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Dominik; 8) biała z obrazem malowanym przedstawiającą Świętą Rodzinę przy pracy, z drugiej strony Chrystus błogosławiący jakąś niewiastę. Wszystkie feretry pochodzą z ostatnich dziesiątków lat.

Kapliczki i figury przydrożne: 1) kapliczka murowana koło domu Drausów z r. 1935 z obrazem M. B. Leżajskiej; 2) kapliczka murowana na polu rodziny Gorajów z obrazem oleodrukowym przedstawiającym Maryję z Dzieciątkiem; 3) kapliczka drewniana na sośnie na polu rodziny Feretów z drewnianą figurą Maryi; 4) drewniana figura M. B. Różańcowej koło domu rodziny Siwców.

Wierni udają się z pielgrzymkami do Leżajska.

41. CZARNA (pow. Tarnów)

Parafia istnieje od r. 1904. Kościół pod wezw. M. B. Nieustającej Pomocy zbudowany w r. 1904.

W ołtarzu głównym pod wezw. Matki Bożej jest obraz Nieustającej Pomocy. W ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Bożej znajduje się figura M. B. Różańcowej.

Feretry: 1) figura drewniana Serca Maryi Panny; 2) figura drewniana M. B. Różańcowej.

Chorałowiec: 1) czarna z obrazem malowanym M. B. Bolesnej, po drugiej stronie Chrystus na krzyżu; 2) biała z obrazem malowanym Niepokalanej, po drugiej stronie św. Krzysztof; 3) czerwona z obrazem malowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie św. Florian; 4) biała z obrazem malowanym Serca Maryi, po drugiej stronie czerwona z obrazem św. Stanisława; 5) zielona z obrazem Królowej Polski, u dołu napis „Pod Twoją obronę uciekamy się”, z drugiej strony orzeł; 6) fioletowa z obrazem malowanym Matki Bożej, po drugiej stronie Święta Rodzina.

Kapliczki: 1) w Czarnej kapliczka z obrazem Maryi z Dzieciątkiem płaskorzeźbionym w drzewie; płaskorzeźba polichromowana, prawdopodobnie z XVIII w.; w kapliczce tej odprawiała się msza św. w czasie budowy nowego kościoła; 2) w Jażwinach, w ogrodzie Augustyna Gabriela, z oleodrukowym obrazem Maryi z Dzieciątkiem; 3) w Jażwinach, na polu gromadzkim kapliczka z obrazem oleodrukowym M. B. Częstochowskiej; 4) w Jażwinach, na parceli J. Pary, kapliczka z figurą gipsową M. B. Bolesnej; 5) w Jażwinach, na polu J. Kucka, kapliczka z obrazem oleodrukowym M. B. z Dzieciątkiem; 6) w Jażwinach, na polu Starzyka, kapliczka z obrazem oleodrukowym M. B. z Dzieciątkiem.

Prafianie najwięcej uczęszczają na odpusty do Tuchowa i Zawady.

42. CZARNY POTOK (pow. Nowy Sącz)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIII w. Kościół pod wezw. św. Marcina pochodzi z pocz. XVIII w.

Ołtarze: Główny ołtarz pod wezw. św. Marcina i M. B. Bolesnej. W ołtarzu obraz *Piety* malowany na desce modrzewiowej w r. 1649, prawdopodobnie w warsztacie sądeckim. W ubiegłym wieku tło obrazu przerobiono na kolor złoty a Maryi dodano drewnianą koronę na kształt mitry księżęcej. W r. 1950 obraz konserwował i przywrócił do dawnego stanu prof. Słonecki. Kult obrazu datuje się zapewne od początku jego istnienia. Opis pierwszej uzyskanej łaski pochodzi z r. 1678. Kult rozszerzył się na Podhale, do reszty ziem Polski a nawet poza jej granice, czego dowodem są znajdujące się w parafii spisy cudów i korespondencje proszących o modlitwy przed tym obrazem. Rękopis *Zbiór łask cudownych doznanych od najboleśniejszej Matki Jezusowej, Przenajświętszej Maryi Panny w Jej obrazie łaskami słynącym w Czarnym Potoku* nie zachował się w oryginale, ale w kopii pochodzącej z ubiegłego stulecia. Księga wymienia następujące osoby, które doznały łask: w r. 1678 Michał Szwarcenberg z Witowic Czerny, dziedzic Czarnego Potoku, stolnik wołyński, w r. 1695 ks. Stanisław Remaj, pleban w Czarnym Potoku; w r. 1705 Piotr Kozłowski, podstarości z Gołkowic; w r. 1710 Jan, żołnierz litewski; w r. 1714 ks. Wojciech Jaskólski, pleban kamienicki; w r. 1724 Wojciech Puchalski, organista w Łącku; w r. 1725 sługa Jan Krzywdziński z Olszanej; w r. 1726 ks. Michał Bocheński, pleban wielogłowski i Dominik Roszkowski, pisarz prowentowy z Limanowej; w r. 1727 ks. Andrzej Wierzbowski, kantor warszawski itd. Do obrazu z dawną przynoszono wota. W r. 1954 z racji tego obrazu kościół posiadał przywilej sanktuarium maryjnego. Ołtarz boczny pod wezw. M. B. Różańcowej posiada obraz malowany Maryi z w. XVIII, podającej różaniec św. Dominikowi. Na zwieńczeniu ołtarza płaskorzeźba przedstawiająca Madonnę z Dzieciątkiem, berłem i koroną, stojącą w chmurach na półksiężycu.

Feretry: 1) rzeźba Niepokalanej; 2) obraz oleodrukowy Serca Maryi, z drugiej strony Serce Pana Jezusa; 3) obraz Maryi z Dzieciątkiem i Różańcem, wokół obrazki ilustrujące poszczególne tajemnice różańcowe, po drugiej stronie święty Józef; 4) obraz M. B. Bolesnej trzymającej w ręce krzyż i koronę cierniową, po drugiej stronie Madonna z Dzieciątkiem; 5) drewniana figura Maryi trzymającej w rękach różaniec.

Na ścianie kościoła jest malowany obraz Madonny. Pod dzwonnica znajdują się dwa starsze obrazy. Pierwszy przedstawia M. B. Częstochowską, drugi ukrzyżowanie fundowane, jak wskazuje napis, na miejsce zniszczonego podob-

nego gotyckiego obrazu. Na obrazie napisano nad św. Janem „Oto Matka Twoja”, nad Maryją „Oto Syn Twój”, u dołu zaś „Hanc imaginem Gothico stilo ab aliquot saeculis pictam et supine desolatam anno 1831 proprio sumptu renovare curavit M. D. Ant. Waligórski haeres bonorum Czarny Potok et collator ecclesiae huius. Per Felicem Hanosch”.

Wśród paramentów kościelnych znajduje się biały ornat z wyszywanym wizerunkiem miejscowej *Piety*, pochodzący z r. 1953.

Chorągwie i szandary: 1) chorągiew biała z malowanym obrazem Zwiastowania, po drugiej stronie monogram Chrystusa i napis „Za Chrystusa i Ojczyznę — Oddział w Czarnym Potoku”; fundowana przez dawne stowarzyszenie kobiet; 2) biała z obrazem malowanym Niepokalanej, po drugiej stronie św. Józef z Dzieciątkiem; 3) czarna z malowanym obrazem *Piety*, po drugiej stronie Chrystus Zmartwychwstały; 4) czerwona z obrazem malowanym M. B. Nieustającej Pomocy, z drugiej strony św. Zofia z Trzema Córkami; 5) niebieska z obrazem malowanym *Piety*, po drugiej stronie Chrystus w cierniowej koronie.

Kapliczki i figury: 1) na cmentarzu kościelnym znajduje się stara lipa a w niej już wrosnięta kapliczka z ludową figurą Madonny z Dzieciątkiem specjalnie czczoną przez ludność; kory tej lipy używają ludzie jako cudownego lekarstwa; 2) kaplica murowana na realności Wojciecha Kędronia w Olszanicu, fundowana przez miejscowego proboszcza ks. Zygmunta Miętusa w r. 1904 na pamiątkę 50-letniego jubileuszu ogłoszenia dogmatu Niepokalanego Poczęcia; wewnątrz figura M. B. Nieustającej Pomocy, obraz M. B. Częstochowskiej a pod nim obraz przedstawiający wojsko polskie; 3) „Na Jastrzębiu”, na polu Józefa Chyclaka, kaplica murowana; w drewnianym ołtarzyku obraz malowany na drzewie przedstawiający *Pietę*, nad nią obraz Chrystusa *Veraicon*, na ścianie obraz M. B. Częstochowskiej, w oknach dwie gipsowe figury; 4) w Czarnym Potoku, na polu Piotra Lizonia, kapliczka z kopią miejscowego obrazu M. B. Bolesnej; 5) w Szczereszu, koło Jana Marcinka, oleodrukowa kopia miejscowej *Piety*; 6) w Olszanie, na polu Stanisława Stachonia, kapliczka z oleodrukową kopią miejscowej *Piety*; 7) w Olszanie, koło Wojciecha Kulaka, kapliczka z płaskorzeźbionym w drzewie obrazem miejscowej *Piety*; 8) w Olszanie, koło Jakuba Garnarczyka, kapliczka z oleodrukowym obrazem M. B. Częstochowskiej; 9) w Olszanie, koło Józefa Błaszczyka, kapliczka z oleodrukowym obrazem miejscowej *Piety*; 10) w Olszanie, koło Jana Nalepy, kapliczka z oleodrukowym obrazem M. B. Częstochowskiej; 11) w Olszanie, koło Józefa Tokarczyka, kapliczka z kopią oleodrukową miejscowej *Piety*; 12) w Jadamwoli, koło Antoniego Ganbarczyka, kapliczka w formie słupa kamiennego z rzeźbą reliefową Madonny; 13) w Jadamwoli, koło Tomasza Malinowskiego, kapliczka z porcelanową figurką Maryi; 14) w Jadamwoli, koło Wojciecha Kurzei, kapliczka z porcelanową figurką Niepokalanej; 15) w Jadamwoli kaplica murowana, wewnątrz płaskorzeźba w drzewie przedstawiająca koronację Maryi, poniżej Chrystus przy słupie, na ścianie kopia obrazu M. B. Kalwaryjskiej; 16) w Jadamwoli, koło Władysława Kowalczyka, kapliczka z oleodrukowym obrazem miejscowej *Piety*; 17) „Na Jastrzębiu”, koło Wojciecha Kamińskiego, kapliczka z oleodrukową kopią miejscowej *Piety*.

Wierni uczęszczają z pielgrzymkami częściej do Kalwarii Zebrzydowskiej a rzadziej do Tuchowa. Przekonani są, że ich cudowny obraz M. B. Bolesnej posiada nie mniejszą od innych cudowną moc.

43. CZCHÓW (pow. Brzesko)

Parafia istnieje od XII w. Kościół parafialny murowany pod wezw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny wzniesiony w XII w. Odpust w dniu 8 września.

Ołtarze: 1) Główny pod wezw. Matki Bożej z obrazem M. B. Śnieżnej malowanym na płótnie w XVII w. Obraz jest uważany przez parafian za słynący łaskami. Znajduje się przy nim 6 wotów. Z racji tego obrazu kościół w r. 1954 otrzymał przywilej sanktuarium maryjnego. 2) Boczny pod wezw. Matki Boskiej z obrazem M. B. Różańcowej, malowany na płótnie w XIX w. 3) W ołtarzu bocznym św. Józefa jest obraz M. B. Nieustającej Pomocy malowany na desce przez art. mal. Jana Bąkowskiego z Krakowa w r. 1933.

Kościół posiada polichromię z ok. 1380 r. o wybitnej zabytkowej oraz ikonograficznej wartości. Znajdują się tu m. in. następujące sceny maryjne: narodzenie, zwiastowanie, ucieczka do Egiptu, ukoronowanie a pod wieżą na łuku kamiennym słabo widoczna Matka Boża Bolesna jako dalszy ciąg fresku. Parafia przystąpiła obecnie do zabezpieczenia, dokumentacji i konserwacji polichromii¹⁹.

Feretryony: 1) figura M. B. Różańcowej wykonana z drzewa; 2) obraz M. B. Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie obraz Świętej Rodziny; 3) figura gipsowa M. B. Niepokalanie Poczętej.

Sztandary i chorągwie: 1) koloru białego z obrazem malowanym M. B. Niepokalanie Poczętej, z drugiej strony Trójca Święta; 2) koloru zielonego (jako sztandar ludowy) z malowanym obrazem M. B. Częstochowskiej, z drugiej strony haftowany orzeł polski; 3) koloru czerwonego z obrazem malowanym na płótnie M. B. Nieustającej Pomocy, przed którą klęczy św. Kryspin, po drugiej stronie P. Jezus — Dobry Pasterz, z XIX w.; 4) koloru fioletowego z obrazem malowanym M. B. przewijającej Dzieciątka w kołysce, z drugiej strony św. Michał archanioł, z XIX w., mocno zniszczony; 5) koloru czarnego z obrazem malowanym Serca Maryi, z drugiej strony Chrystus na krzyżu.

Ornat biały sprawiony w r. 1954 z racji Roku Jubileuszowego, na którego kolumnie wymalowana jest postać M. B. Niepokalanie Poczętej.

W monstrancji, zamiast trzonu łączącego podstawę ze środkową częścią, jest figura Niepokalanie Poczętej fundowana na pamiątkę ogłoszenia dogmatu Niepokalanego Poczęcia w r. 1854.

Okupacyjne władze hitlerowskie zabrały dzwon z r. 1459 z płaskorzeźbą przedstawiającą M. Boską w koronie, trzymającą Dzieciątka, po bokach dwaj adorujący aniołowie, z napisem „O rex glorie, veni cum pace, erhardus, anno domini millesimo CCCC—LIX”²⁰.

Kościółek cmentarny pod wezw. św. Anny, murowany, wystawiony po roku 1773 w miejsce pierwotnego drewnianego. Wewnątrz kościoła jest figura M. B. z Lourdes.

Kaplice: 1) Kaplica mszalna w Jurkowie pod wezw. Podwyższenia św. Krzyża, drewniana z XVIII w. Ołtarzyk z w. XVII, z obrazem Chrystusa upadającego pod krzyżem z XVI w. i dwoma bocznymi skrzydłami, przedstawiającymi na odwrocie Chrystusa Bolesnego i M. B. Bolesną z w. XV. Skrzydła za-

¹⁹ Z. Łakociński: *Via Dolorosa ett ikonografiskt bidrag*. „Tidskrift för Konstvetenskap”. 21: 1938.

²⁰ Por. T. Sz y d ł o w s k i: *Dzwony starodawne*. Kraków 1922 s. 48 fig. 20.

konserwowane w r. 1956 przez p. Niedzielską w Akademii Sztuk Plastycznych w Krakowie. 2) Kaplica mszalna „Na Kozińcu” postawiona w r. 1946. Wewnątrz mieści się obraz Chrystusa i M. B. Bolesnej przeniesionej z małej kapliczki znajdującej się obok, do której na to miejsce ofiarował rzeźbę ks. St. Bulanda. 3) „Na Zapotoczu” jest kapliczka z w. XVIII a w niej *Pieta* z XV w.²¹ oraz obraz M. B. Bolesnej również z XV stulecia. 4) W Jurkowie figura przydrożna M. B. Niepokalanie Poczętej sprawiona w r. 1951 przez rodzinę Rzepków na tzw. „Łacnowej”. 5) W Piaskach-Druszkowie jest figura Niepokalanie Poczętej z kamienia wniesiona ok. 1900 r. przez rodzinę Łątków.

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajdują się: 1) Madonna z Dzieciątkiem, rzeźba przyścienna przemalowana, pochodzi z kaplicy „Na Kozińcu”, z drugiej ćwierci XIV w.²² 2) Madonna z Dzieciątkiem, drewniana rzeźba przyścienna z przemalowaną polichromią, z pocz. XVI w., z kościoła parafialnego. 3) Madonna z Dzieciątkiem, rzeźba drewniana przyścienna, z ok. 1470 r., przedstawiająca Maryję Niepokalaną typu apokaliptycznego z księżycem w formie twarzy ludzkiej, przemalowana i przezłocona²³. 4) M. B. Bolesna i św. Jan Ewangelista, dwa skrzydła ołtarza z ok. 1420 r. Na drzewie M. Bożej napis „Ihu Fili miserere ei”. Skrzydła z kościoła św. Anny w Czchowie²⁴. 5) M. B. Gromniczna, obraz ludowy.

Nie ma specjalnych pieśni lokalnych. Śpiewa się na miejscową melodię antyfonę „Matko Odkupiciela”, podobnie jak w Tymowej i Iwkowej.

W parafii istnieje bractwo różańca wiecznego i żywego. Wierni uczęszczają na odpusty do Tuchowa, Domosławic i Kalwarii Zebrzydowskiej.

44. CZERMIN (pow. Mielec)

Parafia istnieje od pierwszej poł. XIII w. Kościół parafialny pod wezw. św. Klemensa zbudowany w r. 1653. Odpust obchodzony jest również na M. B. Różańcową.

Spółród ołtarzy jeden jest poświęcony Matce Bożej a w trzech innych znajdują się jej obrazy: 1) w ołtarzu głównym pod wezw. św. Klemensa jest obraz M. B. Dobrej Rady, malowany na płótnie w r. 1945; 2) w ołtarzu bocznym pod wezw. Matki Boskiej jest umieszczony obraz M. B. Różańcowej z XVIII w. i nowa figura Niepokalanie Poczętej; 3) w ołtarzu pod wezw. Serca Jezusowego znajduje się obraz M. B. Częstochowskiej; 4) w bocznym ołtarzu pod wezw. św. Anny z jej obrazem jest obraz M. B. Nieustającej Pomocy. Z racji obrazu M. B. Dobrej Rady w głównym ołtarzu, kościół posiadał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego. W kościele na ścianie zawieszony jest krzyż a po bokach na półce postawione są figurki Matki Bożej i św. Jana. W zakrystii pierwszej wisi nowy obraz M. B. z Dzieciątkiem malowany na płótnie.

²¹ Dutkiewicz: Małopolska rzeźba średniowieczna. Kraków 1949 s. 118, il. 42; M. Janiów-Piwocka: *Pieta* w rzeźbie średniowiecznej na ziemiach polskich, s. 103 (maszynopis).

²² Zob. Dutkiewicz: Małopolska rzeźba średniowieczna 1300—1450. Kraków 1949 s. 126—127, ryc. 64 a.

²³ Por. Walicki: Polska sztuka gotycka. Katalog wystawy. Warszawa 1935 s. 27; K. Estreicher: Tryptyk św. Trójcy na Wawelu. Rocznik krakowski 26 s. 95 ryc. 39.

²⁴ Zob. Walicki, jw. s. LXVI nr 145—146.

Feretry: 1) rzeźba M. B. Różańcowej z Dzieciątkiem; 2) rzeźba M. B. Niepokalanie Poczętej; 3) rzeźba Serca Maryi; 4) obraz malowany na blasze Nieustającej Pomocy, po drugiej stronie św. Jacek. Wszystkie nowego pochodzenia.

Chorągwie: 1) koloru zielonego z obrazem haftowanym M. B. Częstochowskiej, po drugiej stronie napis „Parafia Czermin 1952 r.“; 2) koloru białego z obrazem malowanym na płótnie Niepokalanie Poczętej, po drugiej stronie napis „Sprawie służy K.S.M.“.

Kapliczki i figury: 1) w Łysakówku, koło domu Michała Maciąga, kapliczka z obrazem M. B. Częstochowskiej malowanym na płótnie; 2) figura M. B. Różańcowej w Czerminie, koło domu Józefa Myjaka; 3) figura M. B. Niepokalanie Poczętej w Czerminie „na Zawadzie“, koło domu Karola Trybulca; 4) figura M. B. Niepokalanie Poczętej w Czerminie, koło domu Michała Ząbka; 5) figura M. B. Niepokalanie Poczętej w Łysakowie, w ogródku p. Kowala; 6) figura M. B. Niepokalanie Poczętej, fundowana przez Stefanowiczów „na Brniku“ w Łysakówce; 7) figura M. B. Niepokalanie Poczętej w Brniu koło szkoły

W Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie znajduje się ornat z altembasu zielonego z ok. XV w. Na kolumnie scena ukrzyżowania; Maryją klęczy podtrzymywana przez św. Jana; w ramionach krzyża czterej ewangelści.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Odporyszowa, Tuchowa, Częstochowy i Dębowca k/Jasła.

45. CZERMNA (pow. Jasło)

Parafia istnieje od drugiej poł. XIV w. Kościół parafialny pod wezw. św. Marcina wzniesiony w r. 1520. Odpust obchodzi się na uroczystość M. B. Pocieszenia.

Ołtarz główny posiada obraz (kopia obrazu z kościoła *Sta Maria Maggiore* w Rzymie) malowany na desce w XVII w. W rękopisie Pawła Żegoty²⁵ obraz już w r. 1654 wymieniany jest jako łaskami słynący. Koło obrazu znajduje się ok. 100 wotów. Jeszcze do r. 1913 znajdowały się na strychu szczudła zawieszona niegdyś koło ołtarza na pamiątkę cudownego uzdrowienia. Z racji tego obrazu kościół posiadał w r. 1954 przywilej sanktuarium maryjnego. Również ołtarz boczny z XVII w., z obrazem M. B. Różańcowej malowanym na płótnie, poświęcony jest Maryi.

Feretry: 1) figura drewniana M. B. Różańcowej; 2) figura M. B. Niepokalanej; 3) figura drewniana Madonny z Dzieciątkiem z XVIII w.; 4) obraz malowany M. B. Częstochowskiej; 5) obraz malowany M. B. Bolesnej.

Chorągwie i sztandary: 1) sztandar biały z malowanym obrazem Serca Maryi i Serca Jezusa; 2) sztandar czarny z malowanym obrazem M. B. Bolesnej i Chrystusa cierpiącego; 3) sztandar zielony z malowanym obrazem Niepokalanej i św. Stanisława; 4) chorągiew biała z miejscowym obrazem czczonym jako M. B. Pocieszenia.

W polichromii z r. 1880 na stropie kościoła Wniebowzięcie M. B.

Na dwóch ornatach haftowane obrazy Niepokalanej i M. B. Różańcowej.

W ostatnich latach sprawiono dzwon pod wezwaniem M. B. Pocieszenia.

²⁵ Bibl. Jag. rps 5362.

Kapliczki: 1) na polu Agaty Marcisz murowana kaplica z figurą M. B.; 2) na polu Marii Kozak murowana kapliczka z obrazem M. B.; 3) na polu Zofii Bedus murowana z figurą M. B.; 4) na polu Ignacego Węgryńskiego murowana z figurą M. B.; 5) na polu Franciszka Persa murowana z figurą Niepokalanej; początku tych kaplic ludzie miejscowi nie pamiętają; 6) na polu podworskim nowa kapliczka murowana z obrazem M. B. Siewnej.

Przy kościele istnieje arcybractwo M. B. Pocieszenia. Jest tu zwyczaj śpiewania w kościele przez organistę Litanii Loretańskiej w intencji ciężko chorych parafian.

Wierni uczęszczają z pielgrzymkami do Przeczycy i Tuchowa.

46. CZYRNA (pow. Nowy Sącz)

Parafia istnieje od r. 1949. Przedtem była to parafia łemkowska. Kościół parafialny pod wezw. Parascewy zbudowany w r. 1892.

W głównym ołtarzu jest obraz Maryi z Dzieciątkiem malowany na płótnie. W ołtarzu bocznym obraz M. B. Anielskiej malowany na płótnie. Obok głównego ołtarza znajduje się mały ołtarzyk z gipsową figurą Niepokalanej.

Obrazy: 1) obraz Maryi z Dzieciątkiem malowany na desce z drugiej poł. XVIII w.; 2) obraz Zaśnięcia malowany na płótnie; 3) obraz Uciezki do Egiptu malowany na płótnie; 4) obraz Opieki Maryi, malowany na płótnie; 5) mały obrazek oleodrukowy przedstawiający Maryję ofiarującą Jezusa w świątyni.

Feretry: 1) figura gipsowa Maryi Panny; 2) obraz Nieustającej Pomocy, malowany na płótnie.

Chorażwie: 1) biała z obrazem Maryi na płótnie; 2) koloru białego z obrazem malowanym Niepokalanego Poczęcia; 3) koloru białego z obrazem malowanym Serca Maryi.

Na terenie parafii znajduje się kościół filialny w Banicy. Posiada w ołtarzu głównym obraz Wniebowzięcia malowany na płótnie. Prócz tego jest drugi obraz Serca Maryi przeszytego siedmiu mieczami boleści.

W kościele filialnym w Izbach jest kopia obrazu z Berestu — obraz Opieki Maryi.

W Czynrej znajduje się kapliczka z obrazem Madonny z Dzieciątkiem.

Przy kościele istnieje bractwo różańca św.

Parafianie uczęszczają na odpusty do Kalwarii Zebrzydowskiej i Tuchowa.